O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

2000 йил 8 апрел шанба

Сотувда эркин нархда

№ 68 (2365)

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерациясининг қурултойи қатнашчиларига

Ҳурматли қурултой қатнашчилари!

Сизларнинг бугунги анжуманингиз мамлакатимиз сиёсий-ижтимоий ҳаётида теран ўзгаришлар юз бераётган, жамиятимизни демократлаштириш жараёни янги босқичга кўтарилаётган бир пайтда ўтаётгани билан муҳим аҳамиятга эга.

Сафларида миллионлаб кишиларни бирлаштирган Ўзбекистон касаба уюшмалари ўз аъзоларининг меҳнат ижтимоий-иқтисодий, маънавий-интеллектуал ҳақ-ҳуқуқларини муҳофаза қилиш, жамиятда манфаатлар уйғунлигини таъминлаш борасида катта ишларни амалга оширмоқда.

Касаба уюшмаларининг ўз фаолиятини янгиланаётган иқтисодиёт талабларига мувофиқ йўсинда ташкил қилиш, меҳнаткашлар кенг ижтимоий қатлами манфаатларининг ҳимоячиси сифатида ўзининг ҳаракат дастурини изчиллик билан ҳаётга жорий этишга интилаётгани эътиборга сазовордир.

Бугун жамиятимиз олдида турган долзарб масала - сиёсий-ижтимоий ҳаётимизнинг барча соҳаларини эркинлаштириш вазифаси, бошқа нодавлат ва жамоат тузилмалари қаторида, касаба уюшмаларига ҳам улкан масъулият юклайди.

Ишончим комилки, мамлакатимизда давлат, иш берувчилар ва касаба уюшмалари ўртасида шаклланиб келаётган барқарор ва самарали муносабатлар бундан буён ҳам ижтимоий шерикчилик тамойиллари асосида ривожланиб бораверади.

Бу жараёнда меҳнат аҳлига моддий-маънавий кўмак бериш, уларнинг саломатлиги ва дам олиши билан боғлиқ масалаларни ҳал этиш, меҳнат қонунлари ва жамоа шартномаларининг ижросини мунтазам назорат қилиш, жамоатчилик онгида ўзини ўзи бошқариш кўникмаларини тарбиялаш, одамларнинг ташаббус ва изланишларини рағбатлантириш, айниқса, муҳим аҳамият касб этади.

Мана шу улкан вазифаларни амалга оширишда, пировард мақсадимиз бўлган озод ва обод ватан, эркин ва фаровон ҳаёт қуриш йўлида касаба уюшмалари сидқидилдан хизмат қиладилар, деб ишонаман.

Барчангизга сиҳат-саломатлик, куч-ғайрат, олижаноб ишларингизда янги муваффақиятлар тилайман.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти.

ЭКИШ АВЖИДА

Фарғона вилоятида чигит экиш мавсуми қизғин паллага кирди. Зеро, бўлғуси ҳосил тақдири бугун қадалган уруғ ривожи ва парваришига боғлиқ.

Жорий йилда вилоятда 121 минг гектар майдонга чигит қадалади. Бу иш учун 791 та экиш сеялкаси жалб этилган. Вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси мутахассисларининг таъкидлашларича, ҳозиргача вилоятдаги 14 минг гектар майдонга чигит экиб бўлинди. Бу борадаги ишларда Бувайда ва Фарғона тумани деҳқонлари карвонбошилик қилмоқда.

Р.КАМОЛОВ,
ЎзА мухбири.

МАҲСУЛОТ ТУРИ КЎПАЙДИ

Чироқчи туманидаги очиқ турдаги нотўқима ҳиссадорлик жамиятида ишлаб чиқарилаётган тойланган толани ўрашда ишлатиладиган махсус мато харидоргирлиги билан эътиборлидир. Бу ерда янгидан ўрнатилган жиҳозлар ёрдамида ушбу матони кўплаб ҳажмда тайёрлашга имкон яратилди.

— Корхонамизда, — дейди жамият раиси Қулмуҳаммад Турсунов, — ҳозирда 200 га яқин киши меҳнат қиляпти. 1998 йилда 35 миллион сўмлик маҳсулот тайёрлаган бўлсак, ўтган йили бу кўрсаткич 55 миллион сўмни ташкил қилди. Ушбу йилда эса камида 75 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришни режалаштиряпмиз.

Яқинда бу ерда Россия Федерациясидан келтирилган калава иплар йигирувчи дастгоҳлар ўрнатилди. Ҳадемай, корхонада бўз ва турли ҳажмдаги сочиқлар тўқишга киришилади.

Айтиш керакки, корхонада ишлаб чиқариш қуввати ва маҳсулот турини кўпайтириш учун ҳаракат қилинмоқда. Ушбу йилнинг учинчи чорагида мазкур корхона тўлиқ қувват билан ишлай бошлайди. Бу эса йилига 660 минг метр квадрат нотўқима мато тайёрлашга имкон беради.

СУРАТЛАРДА: ип йигирувчи Нилуфар Сафарова; янги цех бошлиғи Турдимурод Қурбонов бир гуруҳ ишчилар билан дастлабки маҳсулотни кўздан кечирмоқда; янги ишга туширилган калава иплар тайёрлаш цехларининг кўриниши.

Шомурод ШАРОПОВ (ЎзА) олган суратлар.

МИЛЛИЙ ҒОЯ ВА ТАРБИЯ

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида Президент Ислом Каримовнинг миллий мафкурани шакллантиришга бағишланган йиғилишдаги маърузасидан келиб чиқувчи вазифалар мавзусида давра суҳбати ўтказилди. Унда республиканинг етакчи олий ўқув юртларида ижтимоий-гуманитар фанлардан дарс берувчи академиклар, профессорлар, таниқли олимлар, маданият арбоблари, маънавият ва маърифат соҳаси мутахассислари иштирок этди.

Мажлисни очишда сўзга чиққан олий ва ўрта махсус таълим вазири С.Ғуломов ёш авлодни миллий мафкура руҳида тарбиялаш бугунги кунда муҳим аҳамият касб этишини қайд этди. Таълим жараёни Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ажралмас ва устувор қисми ҳисобланади. Миллий ғоя ёрдамида ёшларга ўзбек халқи асрлар давомида тўплаган маънавий бойликларни, шунингдек, умуминсоний қадриятлар, жаҳон маданияти ютуқларини етказиш зарур. Мамлакатимиз келажаги бугунги ёш авлодни қандай мафкура асосида тарбиялашга боғлиқ, шунинг учун жамиятда ғоявий бўшлиқ юзага келишига йўл қўймаслик лозим.

Мажлис иштирокчилари таълим-тарбия жараёнини такомиллаштириш, ёшлар орасида маънавий-маърифий фаолият даражасини ошириш зарур эканлигини таъкидлашди. Бунда талабалар, академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари учун янги ўқув адабиётлари муҳим ўрин тутади. Президент Ислом Каримов ўз нутқида бугунги кунда энг долзарб вазифа - аниқ ва равшан, таъсирчан ўқув қўлланмалари ва дарсликларини яратиш эканлигини бежиз таъкидламади. Улар мустақиллик олиб келган барча туб ўзгаришларни акс эттириши, миллий мафкурага асосланган бўлиши лозим. Бу биринчи навбатда ижтимоий-гуманитар фанларга доир ўқув адабиётларига тегишлидир.

Шундай адабиётлар чиқарилмоқда. Масалан, бу йил сиёсатшунослик, тарих, фалсафа, социология бўйича янги дарсликлар, бир қанча ўқув қўлланмалари нашр этилди. Улар юртимизнинг етакчи олим ва мутахассислари томонидан тайёрланган. Республикадаги барча олий ўқув юртлари ва ўрта махсус ўқув муассасалари миллий мафкуранинг асосий масалалари акс эттирилган маъруза тўпламлари билан таъминланди.

Мажлисда иштирок этган Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов, республика "Маънавият ва маърифат" кенгаши масъул котиби Аслиддин Болиев бу соҳадаги ишларни янада жадаллаштириш зарурлигини қайд этишди. Бу ишни олимлар, педагоглар, маънавият ва маърифат соҳаси мутахассислари, маданият арбоблари билан бирга амалга ошириш зарур. Улар ёш авлодни тарбиялаш асоси бўладиган миллий мафкура концепциясини ишлаб чиқишда иштирок этиши лозим.

А.ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

...САДАҒАСИ КЕТСАНГ АРЗИЙДИ

Қўлимга қалам олиб, мактуб ёзишимга кўп нарсалар даъват этди. Биринчидан, мен ўзимни энг бахтиёр инсонлардан десам ҳақлиман. Ҳаётимдаги биринчи унутилмас воқеа: 1991 йилнинг кузи эди. Юртбошимиз Сирдарё ва Жиззах вилоятларига ташриф буюрган вақтида С. Сиддиқов номли хўжаликнинг йўл бўйи даласида биз қариялар билан учрашди, бир соатлар чамаси суҳбатлашди. Ўшанда у киши Ўзбекистон келажаги буюк давлат эканлиги ҳақида ишонч билан гапирган эди. Мен Юртбошимиз билан ёнма-ён ўтириб гаплашиш бахтига муяссар бўлдим.

Иккинчидан, мен оддий бир оиладан чиққан одамман. Не бахтки, 1998 йилда кўплар қатори муборак Ҳаж сафарида бўлдим. Кечалари ҳаяжондан, қувончдан уйқум қочиб, ўйлаб чиқаман. Шўро замонида қандай кунларни бошимиздан кечирдик... Агар Ўзбекистонимиз мустақилликка эришмаганида, шундай адолатпарвар инсон юртга раҳбар бўлмаганда менга ўхшаган оддий одамларга муқаддас Каъбани зиёрат қилиш насиб этармиди?

Мен ёшлик чоғимда умримни беҳуда ўтказмадим. 1937 йилда 7-синфни тугатиб, 16 ёшимда Тошкентдаги Ўрта Осиё молия институти қарамоғидаги рабфакни тугатдим. Армия хизматидан қайтгач, Андижон ўқитувчилар институтига кирдим. Умрим бўйи қўлимдан келганича халқимга хизмат қилдим, ёшларга таълим-тарбия бердим.

Яна бир гапни айтмасам бўлмайди. Тошкентда ўқиб юрган вақтимда Комсомол кўлини ташкил қилишда қатнашганман. Ўшанда биз талабалар шу кўл Алишер Навоий номи билан аталса деб, сўраган эдик. Лекин боққа советчасига Комсомол боғи деб ном қўйишган эди. Орадан шунча йиллар ўтиб, мана, ниҳоят, Ўзбекистон Миллий боғига Навоий номи берилди. Бу бир кичкина мисол. Аммо ўтган қисқа саккиз йилда халқимизнинг не-не орзу-умидлари ушалди. Буни озгина инсофу диёнати бор одам ҳам тан олиб турибди. Шундай оламшумул янгиликлар, ўзгаришлар олдида майда-чуйда ташвишлардан дий-диё қилиб юрганларни кўрсам, тўғриси, алам қилади.

Мен шу кунларга етганимга минг бор шукр қиламан. Хаёлимизни жойига қўйиб ўйлаб кўрайлик, кеча ким эдик, не савдолар бошимиздан ўтмади. Бугунги куннинг қадрига етмасликни ношукрлик деб биламан. Бугунги куннинг садағаси кетсанг арзийди.

Илоҳим, мустақиллигимизга кўз тегмасин.

Ҳалимжон ҳожи КАРИМОВ,
Сирдарё вилояти, Оқолтин тумани, С. Сиддиқов номли деҳқон-фермер хўжалиги.

9 апрел — Амир Темур таваллуди куни

УМРЛАР БЎЛАДИКИ...

Атоқли ўзбек шоири Мақсуд Шайхзоданинг «Умрлар бўладики, ўлганда ҳам тирикдир» деган ажойиб мисраси бор. Миллий тарихимизда бу фалсафий-шеърий таърифга монанд келадиган улуғ инсонлар кўп ўтган. Уларнинг орасида, айниқса, буюк давлат арбоби ва ҳарбий саркарда Амир Темурнинг тақдири алоҳида ажралиб туради. Мана, еттинчи асрки, бу сиймонинг номи ва тарихий фаолияти инсоният хотирасига ҳамнафасдир. Унинг иши, сўзи, ҳалол ва қудратли сиймоси вақтнинг бешафқат синовларига бардош бериб, ўтган юз йилликларда айтилган турли маломатларни оёғининг гардига айлантириб, янги-янги асрлар, навбатдаги минг йилликларга қараб баҳодирона, дадил одимлаб келяпти.

Мустақил Ўзбекистон Амир Темурни эъзозламоқда. Ўз ватанини мустақил ва қудратли давлат сифатида кўриш Амир Темурнинг мақсади эди. Ўзининг бемисл матонати билан ўз даврида бундай давлатни бунёд этди. Кейинги замонлардаги тарихий ўзгаришлар юртимиз бошига турли савдоларни солди. Жумладан, у деярли бир ярим аср мобайнида чоризмнинг мустамлакаси бўлиб қолди. XX аср охирида яна бошимизда Мустақиллик қуёши чарақлади. Амир Темур руҳи бугун яна бизга парвона, саъй-ҳаракатларимизга ҳамнафас, меҳнат ва курашларимизда ҳамкор.

Бугун Тошкентда, Самарқандда ва Шаҳрисабзда Амир Темурнинг муаззам ҳайкаллари қад кериб турибди. Улар халқимизнинг зиёратгоҳига айланган. Республикамиз пойтахтида Амир Темур ва темурийлар даврига доир муҳташам музей очилиб, азиз маънавият даргоҳларидан бири бўлиб қолди. Шаҳарларимизнинг шоҳ кўчалари, мактаблар, хўжаликлар унинг номи билан аталган. Амир Темурнинг тарихий фаолияти ва маънавий мероси илм-фан томонидан қайтадан, ҳалол нигоҳ билан ўрганилмоқда. Мактаблар, ўрта махсус ва олий ўқув юртлари учун яратилган тарих дарсликларида Соҳибқироннинг ҳақиқий сиймоси ҳақида ҳикоя қилинаётир. Ҳозирги авлодлар ўз бобокалони билан фахрланиб ўсмоқдалар.

Инсоният тараққиёти учун қилинган хизмат ҳеч қачон ўз қадрини йўқотмайди. Бу — Амир Темурдан бизга қолган сабоқ.

Ҳуқуқий давлат, адолатли фуқаролик жамиятини барпо этиш учун курашларимизда улуғ бобокалонимизнинг «Куч — адолатдадир» деган бебаҳо ҳикмати йўлимизни ёритувчи ғоялардан биридир.

Биз Амир Темурга ватандош эканлигимизни, бу она Ватан ана шундай улуғ зотлардан бизга мерос қолганини, бир лаҳза бўлсин, унутишга ҳақимиз йўқ. 6 апрел куни Оқсарой қароргоҳида бўлиб ўтган миллий мафкура масалаларига бағишланган йиғилишда Президентимиз ана шу ҳақиқатни ҳаммамизга яна бир карра эслатдилар. Хуллас, биз Амир Темурдай бобомиз борлигидан фахрланишимизнинг ўзи етарли эмас, балки Амир Темур ватанида яшашнинг алоҳида масъулияти борлигини ҳам ҳис этишимиз зарур.

Ўзбекистоннинг Мустақиллигини эъзозлаш, уни қудратли давлатлар қаторига кўтариш, озод ва обод келажагини барқарор этиш учун ҳар ким ўз имконияти ва салоҳияти даражасида курашиб, меҳнат қилиши — Амир Темур сиймосига амалий эҳтиром намунасидир.

М. САФАРОВ.

ШУ СОНГА ХАБАР

СИДНЕЙГА ҚЎШ ЙЎЛЛАНМА

Хушхабарнинг қаноти бўлади, дейишади. Таиландда бокс бўйича Қирол кубоги учун кечаётган баҳсларда жаҳон чемпиони Ўткирбек Ҳайдаров ва Дилшод Ёрбеков финалга чиққани тўғрисида куни кеча хабар келди. Сидней Олимпиадасида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритишда сўнгги имконият ҳисобланган мазкур халқаро мусобақа финалида улар кумуш медал соҳиби бўлса ҳам Олимпиада йўлланмасини нақд қилишди. Олимпиаданинг 10 та лицензиясини қўлга киритишимиз натижаси ўлароқ, дунё бўйича пешқадамлардан бирига айландик.

«Туркистон-пресс».

Ўткир тиғ остида

«КАСАЛНИ ЯШИРСАНГ, ИСИТМАСИ ОШКОР ҚИЛАДИ...»

Бирон-бир мақсад учун ажратилган маблағлардан оқилона фойдаланмаслик молиявий интизомнинг бузилишига, бунга йўл қўйган шахсларни ёмон оқибатларга олиб келиши муқаррар. Бунга оммавий ахборот воситаларида чоп этилаётган кўплаб мақолалар мисол бўла олади. Бундай тажрибанинг эса оммалаштирилмагани маъқул. Йўқса, қуйида биз ҳикоя қилмоқчи бўлган воқеа – Давлат эҳтиёжлари учун харид қилинадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳисоб-китоби жамғармаси томонидан ажратилган пул маблағларидан мақсадли фойдаланмаслик ҳоллари ҳақида яна кўп бор гапиришга тўғри келади.

Эслатиб ўтмоқчимизки, бу жамғарма Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузурида 1999 йилнинг бошларида ташкил этилган эди. Давлат эҳтиёжлари учун пахта, ғалла ва гуруч каби маҳсулотларни етказиб беришга бўнак маблағларини ўз вақтида ажратиш ва уларни етиштирган хўжаликлар билан тўла-тўкис ҳисоб-китоб қилишни таъминлаш мазкур жамғарманинг асосий мақсади ва вазифалари ҳисобланади. Бинобарин, давлат пахтачилик ва ғаллачилик хўжаликларининг эҳтиёжлари учун тижорат банклари орқали бўнак маблағлари ажратиш билан бирга, ана шу маблағлар аниқ мақсадлар бўйича сарфланаётганлигига ишонч ҳосил қилиш керак.

Бироқ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Назорат-тафтиш бош бошқармаси томонидан ўтказилган текширувлар натижаси бунинг аксини кўрсатмоқда. Жамғарма томонидан ажратилган маблағларни мақсадли сарфлашга масъул кўпгина шахслар ҳеч иккиланмай, улар ҳисоб-китобли эканлигини, пала-партиш фойдаланиш оғир оқибатларга олиб келишини унутиб, хўжаликларда бу маблағларни ишлатиш жараёнида юз берган турли хил камчиликларни ёпишга ҳаракат қилишмоқда. «Қилмиш-қидирмиш» деганларидек, молиявий интизомни бузган ҳар бир киши қонун олдида жавоб беради. Шундай ҳам бўлди!

Сирдарё вилояти Боёвут туманидаги «Агрокимётаъминот» туманлараро ҳиссадорлик жамиятининг масъул ходимлари маҳаллий «Янгиер» футбол клуби ва туман спорт қўмитасини пахта ҳосилини етиштиришга ажратилган маблағлар ҳисобидан рағбатлантирганлар. Улар ҳеч иккиланмай, ҳududнинг спорт ҳаётини «яхшилаш» учун 70 минг сўм ажратишган бўлсалар-да, ўз эҳтиёжларини ҳам унутишгани йўқ: 50 минг сўмни енгил автомашинани таъмирлашга сарфлашган.

Шароф Рашидов туманидаги азаматлар ҳам «Янгиер» футбол клубига «ҳотамтойлик» қилишди. Жамғарма ажратган маблағлардан 200 минг сўмини футболни ривожлантиришга, 23 минг сўмини эса «Хотира» жамғармасига ўтказишди. Ховослик агротаъминотчилар эса боёвутлик ва Шароф Рашидов туманилик ҳамкасбларидан фарқли ўлароқ, мақсадли маблағлардан фойдаланишда ўзларига хос иш тутишди. Улар биринчи даражали эҳтиёжлар учун кўзда тутилган 5 фоизли лимитни 700 минг сўмга ошириб юбориб, ушбу мақсадларга жами 2061 минг сўм ишлатганлар.

«Агрокимётаъминот» бирлашмасида, умуман, мақсадли маблағлардан ноқонуний фойдаланиш эвазига жами 1 миллион сўмдан зиёд маблағ асоссиз бошқа мақсадларга сарфланган. Бу эса бирлашма раисининг иқтисодиёт бўйича ўринбосари А. Бобобековнинг ўз вазифасидан озод қилинишига сабаб бўлди. «Агрокимётаъминот»нинг юқорида қайд этилган туман бўлинмалари «фаолияти» билан эса энди прокуратура органлари шуғулланишади.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришга ажратилган маблағлардан фойдаланишда Самарқанд вилояти Булунғур туманидаги мансабдор шахслар ҳам сирдарёлик ҳамкасбларидан ҳеч ортда қолишмаган кўринади. Ҳар қандай янгилик ёки кашфиёт учун патент берилиши барчага маълум. Аммо булунғурлик мутахассисларнинг «кашфиёт»лари патентсиз ҳам ҳаётга татбиқ этилганлиги текширув натижасида ошкор бўлди. Гап шундаки, «Мевасабзавотбанк»нинг туман бўлинмаси (эндиликда «Савдогарбанк», чунки 2000 йил 1 февралдан бу икки банк бирлашган) «Ғалла-99» транши бўйича туман хўжаликларига биринчи даражали ишлаб чиқариш харажатлари учун белгиланганидан 914,6 минг сўм кам маблағ ажратган. Бундай ҳол туман машина-трактор паркида ҳам содир бўлган. Бу паркка кўзда тутилган 37 миллион сўм ўрнига бор-йўғи 15 миллион сўм ажратилган. Шу билан бирга, тумандаги нефть маҳсулотлари корхонасига ёнилғи маҳсулотлари бўйича хўжаликлар билан ҳисоб-китоб қилиш учун айни шу банк 64,3 миллион сўм ўрнига 71,8 миллион сўм ўтказиб берган.

Шу тумандаги мансабдор шахслар ва банк ходимлари давлат эҳтиёжлари учун етиштириладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг бошқа таъминотчиларидан бири – «Агрокимётаъминот» жамиятига 20 миллион сўм маблағ ўтказиб бермагани, 30 фоизлик ягона ер солиғи учун бюджетга белгиланганидан 10,4 миллион сўм кам тўлаганига нима дейсиз?

Ана шундай камчиликлар натижасида туманда жамғарма маблағларининг кўп қисми йиғилиб қолган ва улар туман раҳбарияти томонидан турли хил мақсадларга сарфлаб юборилган. Масалан, 5 та хўжалик учун 16 миллион сўмга 5 та трактор харид қилинган. Туман ҳокимининг фармойишига кўра, иқтисод қилинган мақсадли маблағлардан 3 миллион сўми туман ички ишлар бўлимига енгил автомашина харид қилиш учун ўтказиб берилган. Бундай «инъом»дан «Мингчинор» жамоа хўжалиги ҳам бенасиб қолмади: 1,5 миллион сўмга янги автомобил сотиб олди.

Амир Темур номли, «Ипак йўли», Ҳамид Олимжон номли, Алишер Навоий номли хўжаликларда эса қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш учун ўз вақтида маблағ билан таъминлашга келиб тушган мақсадли пул маблағларидан 5,4 миллион сўми банк ссудаларини қоплашга, 2,2 миллион сўми эса лойиҳа-қурилиш ишларини амалга ошириш учун ўтказиб юборилган.

Барибир, булунғурлик «кашфиётчилар» ўз «кашфиётлар»ига патент олишга улгуришмади. «Касални яширсанг, иситмаси ошкор қилади» деганларидек, бунга текширув халақит берди. Энди «Мевасабзавотбанк» туман бўлинмасининг собиқ бошқарувчиси М. Мухторов ва шу банкнинг кредит бўлими бошлиғи М. Норбоевалар билан бирга, улар ўз «кашфиётлари» учун Самарқанд вилояти прокуратурасида «патент» олишса, ажаб эмас.

Пахта ҳосили етиштиришни молиялаштириш учун ажратилган учта транш бўйича жами 19 ҳолатда қишлоқ хўжалик корхоналари ва тижорат банклари томонидан ноқонуний равишда 45,3 миллион сўм ўзлаштирилгани ҳам аниқланди. Хусусан, транш шартлари бўйича жамғарма ажратган маблағлардан газдан фойдаланиш ва меҳнат биржасига пул ўтказиш кўзда тутилмаган бўлса-да, Навоий вилояти Қизилтепа туманидаги 6 хўжалик («Пахтабанк»нинг туман бўлинмаси хизмат кўрсатади) айнан шу мақсадларга 5,8 миллион сўм йўналтирганини қандай изоҳлаш мумкин?

«Пахтабанк»нинг Навоий шаҳри бўлимидаги мутасадди шахслар ҳам мақсадли маблағларнинг 29,2 миллион сўмидан фойдаланишда жиддий камчиликка йўл қўйгани очиб ташланди. Улар қайд қилинган маблағни вилоят ҳокими Ғ. Дилов тасдиқлаган схема бўйича қишлоқ хўжалик техникаларини харид қилган «Таъминотчи-пахта» ҳиссадорлик жамиятига ўтказиб бериш ўрнига банк олдидаги муддати ўтган қарзларини ёпиш учун ишлатишдан уялмадилар. Жиззах вилояти Пахтакор туманидаги «Агрокимётаъминот» корхонаси мутасаддилари («Пахтабанк»нинг Пахтакор тумани бўлими хизмат кўрсатади) эса кимё заводларидан олинган минерал ўғитлар учун қарзи бўлишига қарамай, 500 минг сўмни ўсимликларни ҳимоя қилиш корхоналарига асоссиз ўтказиб юборганларини «билмай» қолган эмиш...

Бундай камчиликларнинг рўйхатини яна давом эттириш мумкин. Масалан, молиявий интизомнинг бузилиши Хоразм вилояти Хива туманидаги Б. Нуриллаев номли жамоа хўжалигида, Қашқадарё вилоятидаги Чироқчи, Самарқанд вилоятидаги Пайариқ туманлари ва бошқа қатор ҳудудларда ҳам аниқланди.

Текширувлар давомида барча камчиликлар ошкор бўлди. Давлат эҳтиёжлари учун харид қилинадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳисоб-китоб жамғармаси маблағларидан оқилона фойдаланмаган ва уларнинг талон-торож қилинишига йўл қўйган мансабдор шахслар энди ўз қилмишларига яраша жазоларини олишади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги матбуот хизмати.

Таҳлил

САНАЦИЯ: ИНҚИРОЗДАН ЮКСАЛИШ САРИ...

Куннинг тез ўтишини қаранг. Абдувоид билан "тўқнашганимиз"га ҳам роппа-роса бир йил тўлибди. Гап-сўзлари бурро. Хуллас, суҳбатдошим бир йил аввалги Абдувоидга сираям ўхшамайди. Ҳолбуки, мен билган Абдувоиднинг руҳи сўник, кайфияти дарз кетган, кўзини ердан узолмас, гапи гапига қовушмас эди.

— Биласизми, ўша кезлари корхонани қабул қилиб олганимга ҳали ярим йил ҳам бўлмаганди, — хотирлайди у. — Солиқдан ўттиз миллион сўм, электр энергиясидан ҳам шунча қарз елкамиздан босиб турарди. Ишчилар ойлик маошини вақтида олмай, хуноб бўлиб юришганди. Уларнинг кўпчилиги ишдан кўнгли совиб, кетиб қолганди. Буниси ҳам етмагандай, корхонанинг айланма маблағи барбод бўлган эди.

Тўғрисини айтадиган бўлсак, "Асакатекстиль" ҳиссадорлик жамияти ҳам бир вақтлар вилоятдаги пешқадам корхоналардан бири ҳисобланарди. Бу ерда тайёрланган хом сурп ва калава ип каби маҳсулотларга талаб катта эди. Кейинчалик эса харидор озайди. Бироқ мутасаддилар бозор талабини ўрганмасдан туриб, маҳсулот ишлаб чиқаришда давом этавердилар. Цехдаги дастгоҳларни илғор технология билан янгилаш ҳақида қайғурадиган марду майдон топилмади. Ҳолбуки, корхона мулкининг эскириши бир йилнинг ўзида 8 фоиздан 13 фоизга ўсганди. Раҳбару мутахассисларда ташаббус етишмади. Корхона 1998 йилни 10 миллион 458 минг сўм зарар билан якунлади. 181 миллион 197 минг сўмдан иборат айланма маблағнинг бошига сув қуйилди. Ишловчилар сони 388 кишига тушиб қолди.

Шу тариқа корхона санацияга туширилиб, унга ташқи бошқарувчи тайинланди. Корхонанинг барча қарзи 24 ой муддатга кечиктирилди. 19,3 миллион сўм миқдоридаги қарз эса кечиб юборилди.

Янги раҳбар йўл қўйилган хато ва камчиликларни чуқур таҳлил этиши, корхона шуҳратини тиклаши, катта машаққатлар эвазига яратилган иш ўринларини асл ҳолатига қайтариши ва энг муҳими, ҳақдорлар олдидаги қарздан қутулиш чораларини топиши керак эди. Бунинг учун ёш, тиниб-тинчимас раҳбардан, билим ва тажрибадан ташқари, куч-ғайрат, истеъдод, ҳузур-ҳаловатдан воз кечиш талаб этилар эди.

Абдувоид Абдуллаев шу тарзда иш юритиб, санация берган имкониятдан самарали фойдаланди. Тўхтаб қолган дастгоҳларнинг қарийб 70 фоизи ишга солинди. Ташқи бошқарувга ўтилгунга қадар олти ой мобайнида 78.373 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилган бўлса, кейинги ярим йилда бу кўрсаткич 160 миллион сўмликдан ортиб кетди. Асакалик енгил саноатчилар йилни 238,4 миллион сўмлик миқдорда маҳсулот тайёрлаш билан якунлади. Бу ишлаб чиқариш суръати илгариги йилга нисбатан 296 фоиз ортди, деган сўздир.

Маҳсулот сифати, унинг харидоргирлиги ишлаб чиқаришда муҳим ўрин тутиши маълум. Истеъмол бозорида унга талаб қанча катта бўлса, корхонанинг иқтисодий қудрати шунча бақувватлашиб, ишловчиларнинг рўзғорига барака киради. Бу соҳадаги ўсиш 415 фоизни ташкил этди.

- Қарзнинг ўзи 241 миллион 733 минг сўм эди.
- Умидсизликда қолган 388 киши.
- Санация берган имконият.
- Раҳбарга кўп нарса боғлиқми?
- Маҳсулот ишлаб чиқаришда 204, уни сотишда 415 фоиз ўсиш.
- Меҳнат унумдорлиги 141 фоизга ортди.
- Иссиқ овқатдан тортиб, транспорт хизматигача бепул.

Натижада кўпдан буён қўли пул кўрмай қўйган ишчиларга ойлик маошларни ўз муддатида бериб бориш йўлга қўйилди. Агар ўтган йилнинг биринчи ярмида 5 миллион 658 минг сўм миқдорида иш ҳақи тўланган бўлса, йил якунига келиб, бу кўрсаткич 12 миллион 864 минг сўмга етди. Ўртача иш ҳақи 4600 сўмдан 6900 сўмга кўтарилди. Ип йигирувчи Зилола Датқаева, тўқувчи Жаннатхон Собирова, тандаловчи Муқаддас Ёқубова сингари пешқадамларнинг ойлик иш ҳақи бундан ҳам юқори бўлаётир.

Сир эмас, қаерда моддий манфаатдорлик юқори бўлса, ўша ерда ишга бўлган муносабат ўзгаради. Одамларда эгалик ҳисси уйғонади. Корхона бошқа ерда ишловчиларни ҳам оҳанрабодай ўзига чорлай бошлайди. Бир пайтлар ишдан кўнгли совиб, кетиб қолган ип йигирувчилар ва тўқувчилар эндиликда қадрдон даргоҳларига қайтиб келмоқдалар. Ҳозир бу ерда ишловчилар сони 611 кишига етди.

— Корхона оёққа туриб ҳам олди. Энди ишлар изига тушди, деб ҳисоблайсизми?

— Қайдам, — дейди Абдувоид жиддий тортиб. — Вилоятдаги бақувват жамоалар қаторидан ўрин олиш учун ҳали кўп ишлашимиз керак. Тўғри, дастлабки натижаларга эришгандаймиз. Ишчиларимизни уч маҳал бепул иссиқ овқат билан таъминлаяпмиз. Уларни ишга олиб келиш ва уйларига элтиб қўйиш мақсадида махсус автобуслар ажратилган. Бундан ташқари, корхона цехлари тўла таъмирдан чиқарилмоқда. Санация ўзини оқлайди, деб ишонаман. Биз бор имкониятни ишга соламиз, албатта.

Шу ўринда ҳикоямизни тугатсак ҳам бўлар эди. Бироқ ишловчилардан айримларининг қувона-қувона айтган сўзлари билан ўртоқлашгимиз келди.

— Уйда ўтирган қизларнинг бири эдим. Корхона оёққа тургач, ишга кирдим, — дейди Фарида Эргашева. — Ойлигимизни вақтида беришяпти. Режадагидан ортиқ, сифатли маҳсулот тайёрласангиз, қўшимча ҳақ ҳам оласиз. Ўзимиз ҳам хурсанд, оила аъзоларимиз ҳам.

— Раҳбар дегани эртанги кунни кўра билса, ташаббускор, тадбиркор бўлса, бу ҳамманинг омади, — суҳбатга қўшилади Зилола Датқаева. — Мана, корхонамизда раҳбар янгилангач, иш юришиб кетди. Қолоқликдан қутулдик. Кўрасиз, биз илғорларнинг илғори бўламиз ҳали.

Қизларнинг орзу-умиди, ишончи куртак ёзишига ишонамиз, албатта.

Одилжон ШОДМОНАЛИЕВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

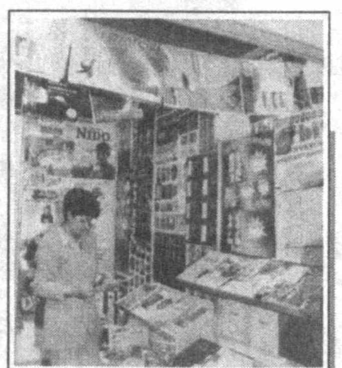

ЭКСПОРТ МАҲСУЛОТЛАРИ НАМОЙИШИ

Республика Бадиий академиясининг «Хамар» халқаро алоқалар марказида бўлиб ўтаётган савдо-саноат ярмаркасида 220 дан ортиқ корхона ўз маҳсулотларини намойиш этмоқда.

Оддий қандолатчиликдан тортиб, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган ускуналаргача намойиш этаётган ушбу ярмарка кўпчиликда катта таассурот қолдириши, шубҳасиз. Сабаби, кўргазмадаги маҳсулотлар сифати, қадоқланиш даражаси жиҳатидан хорижникидан ҳечам қолишмайди.

— Бундан уч-тўрт йиллар аввал бўлган кўргазмаларда бундай маҳсулотларни учратишимиз қийин эди, — дейди Тошкент шаҳар товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раиси А.Йўлдошев. — Демакки, энди ана шундай маҳсулотларнинг нафақат ички, балки ташқи бозорга ҳам чиқарилишини кўпайтиришимиз лозим. Бунинг учун уларга керакли шароитлар яратиш мақсадида, бу ерга 30 га яқин хорижий компания, фирмалар ва шунингдек, банк, солиқ бошқармалари вакиллари таклиф этилган. Тадбиркорлар улар билан ўзаро шартнома тузишлари, қўшма корхоналар ташкил этиш борасида келишиб олишлари мумкин.

Ярмарка бугун ўз ишини тугатади.

Б.ОСТОНАҚУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МЕНЕЖМЕНТ — БОШҚАРИШ САНЪАТИ

Бозор сабоқлари

Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллаяпти, унинг халқаро нуфузи, обрў-эътибори тобора ортмоқда. Чунки у катта иқтисодий салоҳиятга эга. Бугунги кунда республикамиз пахта етиштириш бўйича дунёда тўртинчи, олтин қазиб олишда бешинчи ўринда туради. Нефть ва дон маҳсулотлари ишлаб чиқаришда эса мустақилликка эришдик. Бундан ташқари, мамлакатимизда 3600 та қўшма корхона, шу жумладан, 562 та йирик ишлаб чиқариш иншооти фаолият кўрсатмоқда.Кичик ва ўрта бизнес йил сайин ривожланаяпти, бозор инфратузилмаси шаклланаётир. Табиийки, макроиқтисодий барқарорликка ва охир-оқибатда бутун иқтисодиётга ижобий таъсир ўтказувчи, ҳаракатлантирувчи асос бўлиб хизмат қилувчи ана шу қудратли салоҳиятдан оқилона фойдаланиш, унинг самарадорлигини янада ошириш учун ҳар бир раҳбар, мутахассис ва тадбиркор бошқариш санъатини мукаммал билиши зарур.

Шунинг учун бизда мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлабоқ, кадрлар салоҳиятини замонавий даражага кўтариш масаласи асосий вазифалардан бири этиб белгиланди. Шу мақсадда республикамизда «Таълим тўғрисида»ги Қонун, Кадрларни тайёрлаш бўйича миллий дастур ва давлат стандартлари яратилди. Бошқача айтганда, кадрларни ўқитиш ва тайёрлаш борасида бозор муносабатларига мос янги сиёсат ишлаб чиқилиб, у изчил амалга оширилмоқда. Айниқса, ҳозирги кунда мавжуд олий ўқув юртларининг нафақат иқтисодиёт факультетларида, балки бошқа факультет ва бўлимларида ҳам менежмент фани ўқитилаётгани айни муддао бўлди. Дарвоқе, менежмент нима дегани?

Менежмент (инглизча бошқариш, мудирлик, ташкил этиш) – замонавий ишлаб чиқаришни бошқариш (режалаштириш, тартибга солиш, назорат қилиш), уни ташкил этиш ва раҳбарлик қилишдир. Менежмент инсоннинг шундай бир билим доирасики, у кўзланган мақсадлар (ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, фойдани кўпайтириш)га эришиш учун бошқариш усуллари, шакллари, воситалари мажмуини ўз ичига олади. Шу маънода, жаҳон амалиётида бу нафақат фан, балки бошқариш санъати сифатида эътироф этилган.

Менежмент фани кенг кўламли, кенг қамровли бўлиб, бир неча йўналишлардан ташкил топган. Давлат менежменти, маъмурий менежмент, халқаро менежмент, инновацион менежмент, банк менежменти, солиқ ва божхона менежменти, ижтимоий менежмент, бизнес менежменти ва бошқалар шулар сирасига киради. Бу фанлар олий ўқув юртларида, хусусан, Тошкент давлат иқтисодиёт университетида янги давлат стандарти асосида ўқитилмоқда.

Бошқариш санъатининг бирламчи тамойилларидан бири кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш ҳисобланади. Бунда уларни аттестациядан ўтказиш энг мақбул усулдир. Бу тажриба бизда ҳам барча соҳаларда ўзини оқламоқда. Лекин айрим ҳолларда ана шу масалага принципиал ёндашмаслик, яъни таниш-билишчилик, ошна-оғайнигарчиликка йўл қўйилаётгани ачинарлидир. Бундай ҳолат яхши самара бермайди, жамиятимиз ривожига путур етказади, билимдон ёшларимизни ўстиришга тўсиқ бўлади.

Бошқариш санъатига, шунингдек, бир томонлама, тор маънода қарамасдан, унга комплекс ёндашиш зарур. Шунда бошқаришда кутилган натижаларга эришиш мумкин. Бу нимани англатади? Биринчидан, ваколат бериш, ўз вазифасини ва ишини мукаммал билиш, масъулиятни сезиш, сансалорликка барҳам бериш, ҳалол ва камтар бўлиш, жамоа фикрига таянган ҳолда тўғри қарор қабул қилиш, лоқайдлик ва бепарволикка йўл қўймаслик, чуқур маънавиятга, мустақил дунёқараш ва фикрлашга, изланувчан ва тадбиркорлик фазилатларига эга бўлиш. Иккинчидан, бошқариш маданияти ва этикасини яхши ўзлаштириб олиш, ходимлар билан тўғри муносабатда бўлиш, уларнинг гаплари ёки арзларини тўла эшитиш, салбий вазият ва ҳолатларни бартараф этиш ёки шунга йўл қўймаслик, суҳбатлашиш ва келишувларни замонавий усулда олиб бориш. Бу борада бошқариш санъати асосчиларидан бири – Соҳибқирон бобомиз Амир Темур фаолияти ҳаммамизга ибрат бўлмоғи лозим. Айниқса, унинг тузукларини ҳар бир раҳбар яхши англаб олиши зарур.

Айни чоғда, менежмент санъатининг моҳиятини фақат билимдонлик белгилайди, деб ўйлаш хато. Бунда жиддий вазиятларда энг оқилона қарорлар қабул қилиш, бошқариш фаолияти нечоғлик самара бериши, ўз маблағини бизнес ва тадбиркорликка йўналтириб, муваффақиятларга эришиш ҳам муҳим хусусият ҳисобланади. Айни шу хусусиятлар ҳозирда чет эл амалиётида менежмент санъати асосини ташкил этади. Шу билан бирга, менежмент санъати бошқариш услубига бевосита боғлиқдир.

Менежмент санъати ҳокимиятлар, идоралар, ташкилотлар, корхоналарни самарали бошқариш, улардаги раҳбарларнинг вазифалари ва ваколатларини ўрганиш ва бу ишни доимий равишда такомиллаштириб боришни ҳам кўзда тутади. Маълумки, бошқариш икки тизимга асосланади: горизонтал ва вертикал. Вертикал бошқариш давлат бошқарувида кенг қўлланилса, горизонтал бошқариш хўжалик субъектларига хосдир. Хўжалик субъектларида горизонтал бошқаришни ривожлантириш иқтисодиётни эркинлаштиришнинг асоси ҳисобланади. Аммо иқтисодиётимизнинг айрим соҳаларини бошқаришда икки тизимдан фойдаланиш бюрократик ҳолатларни кучайтирмоқда. Масалан, республикамизда Маҳаллий саноат концерни, Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги мавжуд. Шу билан бирга, ҳар бир туман, шаҳар ва вилоят ҳокимликларида бу тармоқлар бўйича департаментлар тузилган. Бу эса ортиқча бошқариш харажатларига олиб келади. Шунинг учун ҳокимиятлар таркибидаги савдо, маҳаллий саноат, хизмат кўрсатиш департаментларини ислоҳ этиш мақсадга мувофиқ, деб ўйлаймиз.

Яна бир муаммо. Бизда саноат менежментини, кичик ва ўрта бизнесни яхши ўзлаштириш мақсадида шу йўналишдаги давлат стандартларига янги фанлар киритилди. Масалан, инвестиция менежменти, ресурслар менежменти, лойиҳалаштириш менежменти, инсон омили менежменти, таваккалчилик менежменти ва ҳоказо. Афсуски, ушбу фанларни ўқитиш ҳалигача самарали йўлга қўйилган эмас. Агар бунга эришилса, нафақат давлат, балки шахсий маблағлардан тўғри фойдаланиш имкони яратилади. Қолаверса, ана шу янги фанлар бўйича илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш, уларни Фан ва техника давлат қўмитаси илмий-тадқиқот ишлари режасига киритиш ҳам фанга, ҳам амалиётга фойдали бўлур эди.

Хорижий давлатларнинг тажрибаси шуни кўрсатадики, иқтисодиёт самарадорлигининг учдан бир қисми инвестицияга боғлиқ бўлса, қолгани интеллектуал капиталга, яъни раҳбарларнинг маҳорати, ўз ишини яхши билиши, эртанги кунни олдиндан кўра олиши, бозор коньюктурасини қай даражада баҳолаши, ўз вақтида тўғри қарор қабул қилиши ва ундан амалиётда оқилона фойдаланишига боғлиқдир.

Дарҳақиқат, раҳбар бўлиш осон эмас. Бу унвонга лойиқ бўлиш учун унга масъулият, тўғрилик, камтарлик, ҳалоллик, виждонлилик каби фазилатлар лозимки, булар ҳам менежмент санъати асосини ташкил этади. Шу маънода, менежмент санъатини ўрганиш, унга риоя қилиш ҳар бир раҳбар ва тадбиркорнинг асосий вазифаси бўлмоғи керак. Бу эса ҳаётда ва ишда ўз самарасини беради.

Шавкат ЗАЙНУТДИНОВ,
Тошкент Давлат иқтисодиёт университети «Менежмент» кафедраси мудири, иқтисод фанлари доктори, профессор.

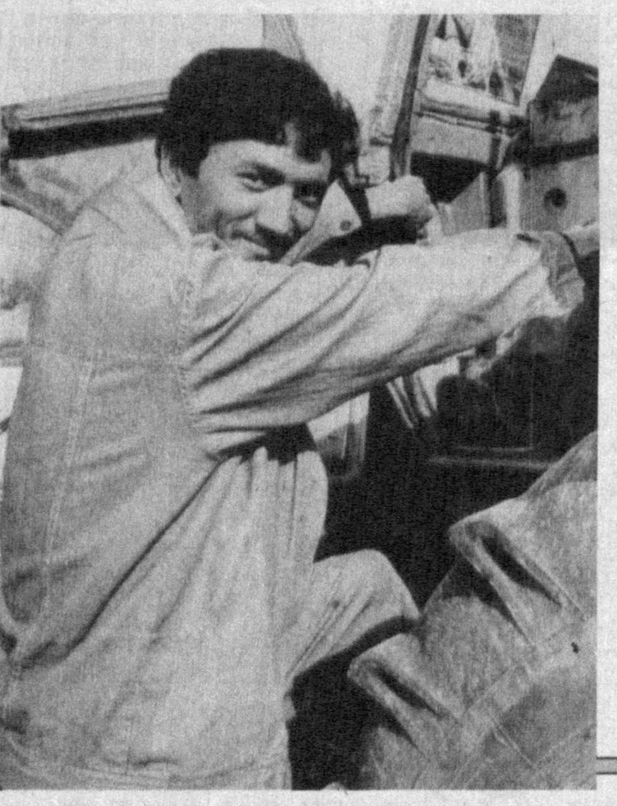

ДАЛАЛАРГА ҚАДАЛАЁТГАН РИЗҚ

Бугун дала-ю, боғларнинг файзи ўзгача. Деҳқон қиш бўйи ором олган бўрсилдоқ ер бағрига чигит қадаётир, боғбон гулга кирган дарахтлар ифоридан сармаст боққа ишлов бераётир. Ана шундай уйғониш фаслида Янгийўл туманининг Ҳ. Турсунқулов номли жамоа хўжалигида ҳам иш қизғин. Хўжалик аҳли бу йил 840 гектар ерга барака уруғи қадашни режалаштирган. Айни пайтда бу ерда сўнгги гектарларга чигит қадалмоқда. Бу ишда моҳир механизатор Комилжон Абдуваҳобов ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқда.

СУРАТЛАРДА: Комилжон Абдуваҳобов; чигит экиш пайти.

Даврон АҲМАД олган суратлар.

«РУБИН-БРОУН» ЖЎЖАЛАРИ

Германиянинг «Ориби» фирмаси Каттақўрғондаги банкротга учраган паррандачилик фабрикасини сотиб олган эди. Бу фирма унинг негизида «Ориен-Парранда» корхонасини ташкил этиб, Германиядан келтирилган ускуналар билан жиҳозлаганди. Яқинда Россиядан «Рубин-Броун» навли товуқ тухуми сотиб олиниб, 72 мингта жўжа очирилди. Шундан 50 мингтаси ўстириш учун қолдирилиб, қолган қисми аҳолига сотилди.

Яна уч-тўрт ойдан кейин бу ерда тухум олина бошланади. Ҳисоб-китобларга кўра, корхона жамоаси шу йилнинг ўзида бир неча миллион дона тухумни сотувга чиқариб, сезиларли даражада даромадга эришишни мўлжалламоқда.

Қўшхабар

ҚУЁШДАН МАНБА ОЛИБ

Тасаввур қилинг: бепоён яйлов, бийдай чўл, гўё унинг чегараси йўқ. Бундай жойларнинг қиши изғиринли келса, ёз қуёши олов пуркайди. Чўпон эса ана шундай шароитда меҳнат қилади, қиш қаҳрию, ёзнинг гармселли дамларини писанд қилмайди.

Нурободлик чорвадорларнинг ҳам ҳаёти шундай. Лекин қийинчиликлардан улар асло нолишмайди. Аксинча, мавжуд муаммолар ечимини ўзлари топишга интилишади. Чўпонлик сулоласини давом эттираётган Тўхтаевлар оиласи ҳам шундай иш тутаяпти. Бугун ота-боболари касбини давом эттираётган Носирни туману вилоятда ҳам кўпчилик билади. У самарали меҳнатлари эвазига «Шуҳрат» медали билан тақдирланди. Бу йил қаровидаги 650 бош совлиқнинг ҳар юз бошидан 110 тадан қўзи олиб, уларнинг 80 фоизини ўстиришга қолдиришга аҳд қилган.

Наврўз байрами арафасида, қўзилатиш мавсуми айни қизиган бир пайтда Носир Тўхтаев хонадонида қувончли воқеа юз берди. Аввалига чўпоннинг неча йиллардан буён кутаётгани – тўнғич фарзанд дунёга келди. Кейин эса чўл ўртасидаги отарда электр нури ҳам пайдо бўлди. Яна қандай денг? Қуёш нури ҳисобига электр.

Отарда қуёш нуридан манба олувчи кичик фотоэлектр станцияси тажриба тариқасида ўрнатилди. Бу иш туман ҳокимлигининг бевосита ёрдами туфайли амалга оширилди.

Республика Фанлар академияси Электроника институти тадқиқотчи олимлари мазкур қурилмани ўрнатиб беришди. Унинг қулайлигини мутахассислар 30 йилгача электр нури таъминоти билан боғлиқ муаммолардан халос бўлишликда, деб изоҳлашмоқда.

Бу кичик электр станциясидан қишу ёз бирдек фойдаланилади. Чунки қурилма қуёшли кунларда олинадиган нурни бемалол махсус аккумуляторга узатади. Унда эса доимий электр қуввати жамланади. Чўпон уйида электр чироғи ёниб, телевизор кўриш имкони яратилди. Қўйлар жунини электр машинкаларида қирқиш, қудуқдан сув чиқариш ҳам қуёш туфайли ҳосил қилинаётган электр нури ёрдамида бажарила бошланди.

Вилоят ҳокимлиги республикада ягона бўлган бу ибратли ташаббусни қўллаб-қувватлади. Чорвадорлар учун ниҳоятда қулай бўлган қуёш нуридан манба олувчи бундай электр мосламаларини йил охиригача яна ўнлаб чўпон отарларида ўрнатиш режалаштирилди.

А. САТТОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ИСЛОҲОТЛАР ИЗЧИЛЛИГИ

жамоат назоратига боғлиқ

Сурхондарё вилоят Кенгаши сессиясида барча минтақа ва соҳаларга хос бўлган иллатлар очиб ташланди. Президентимиз ҳаётда учраб турган камчиликларга қарши курашишда жамоат назоратини сафарбар этиш, айниқса, оммавий ахборот воситалари фаоллигини ошириш зарурлигини алоҳида уқтирдилар. «Наманган ҳақиқати» газетаси бош муҳаррири Ф. Йўлчиевнинг мақоласи ана шу мавзуда.

Юртбошимиз биздан жасорат кўрсатиб ишлашни, эскича фикрлайдиган, тараққиётимизга турли йўллар билан тўғаноқ бўлишга уринаётган раҳбар ходимларни аямай фош этишни талаб қилмоқда. Шаҳар ва туманларда 100 дан зиёд штатсиз мухбирларимиз бор. Улар жойлардаги илғор тажрибалар, янгиликлар, қувончли ўзгаришлар ҳақида, шунингдек, рўй бераётган нохушликлар, йўл қўйилаётган камчиликлар тўғрисида мунтазам хат-хабар йўллаб турибдилар. Мактубларнинг муносиб кўрилгани газетамиз саҳифаларидан ўрин олаяпти.

Албатта, ҳар бир газетанинг салоҳияти, аввало, чиқишлар савияси, таъсирчанлиги билан ўлчанади. Ўтган йили шундай воқеа бўлганди. Таҳририятга Уйчи туманининг Қизилравот қишлоғидаги мактаб муаллими кириб келди. У қишлоқ ёшларининг ўзлари ташаббус кўрсатиб, футбол ўйингоҳи қуришга киришгани, аммо қишлоқ фуқаролар йиғини, жамоа хўжалиги раҳбарлари уларни қўллаб-қувватлаш ўрнига турли йўллар билан ташаббусни бўғишга ҳаракат қилаётгани, ҳатто туман раҳбарияти ҳам муаммо ечилишига бефарқ қараётганини айтди. Тезда мухбиримизни жўнатдик. Ҳаммаси тасдиқланди. «Бир хат изидан» рукни остида танқидий мақола босилди. Муаммо шу тарзда ўз ечимини топди. Қишлоқ фуқаролар йиғини ҳашар уюштирди. Ёшлар эндиликда ўйингоҳда спорт билан шуғулланиб, бўш вақтларини мазмунли ўтказаяптилар.

Яна бир мисол. Шу йил феврал ойида Янгиқўрғон туманидаги айрим хўжаликларда чорвачилик ночор аҳволга тушиб қолгани хусусида таҳлилий мақола эълон қилган эдик. Шу муносабат билан туман бўйича чорвачиликка бағишланган йиғилиш ўтказилиб, соҳадаги камчиликлар муҳокама қилинди. Айбдорлар жазосини олди. Мутахассислар масъулияти оширилди. Туман ҳокимлиги соҳани қатъий назорат қилиб бормоқда. Натижа чакки эмас. Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш суръати тобора кўтариляпти.

Таҳририятимиз аллақачон бозор иқтисодиёти талаблари асосида ишлаяпти. Бир неча йилдан буён даромадни ўзимиз ишлаб топяпмиз. 1997-1999 йилларда 12 миллион сўмга яқин фойда кўрдик. Даромадга қараб буромад, деганларидек ходимларимизга йил мобайнида байрамлар муносабати билан мукофот пули берилади. Муаллифларни рағбатлантириш мақсадида газетамизнинг ҳар бир сони учун 10 минг сўмдан қалам ҳақи белгилаганмиз.

Мустақиллик, Юртбошимиз айтганларидек, барча соҳада, жумладан, тафаккуримизга катта ўзгаришлар олиб келди. Одамларда ижтимоий-сиёсий эркинлик, ҳурфикрлилик ривожланишига имкон туғилди. Ўзбекистон Конституцияси ва унга асосланиб қабул қилинган қонунлар, аввало, жамиятнинг эркинлигини кўзда тутади. Бу матбуотда ва журналистикада ҳам ўз ифодасини топмоқда. Унда фикрлар хилма-хиллиги, холислик, матбуот ва ахборот олиш ҳақидаги қонунлар устуворлигига амал қилинмоқда.

Тўғри, ҳали журналистларимизнинг баъзилари ҳаётдаги ўзгаришларни янгича нигоҳ билан таҳлил қилиш малакасига етарлича эга эмаслар. Бунда ишга эскича ёндашиш қусури кўзга яққол ташланади. Яшириб нима қиламиз, мустақиллик моҳиятини халқимиз онгига етказишда, ислоҳотлар йўлидаги тўсиқларни енгиб ўтишда матбуотнинг катта имкониятлари ҳали тўла ишга солингани йўқ. Ҳамон газетхонни зериктирувчи «ғиштин» мақолалар газета саҳифаларини тўлдириб турибди. Халқимизнинг маънавий эҳтиёжини қондириш, сўз қудрати билан омма онгига таъсир этиш борасида камчиликларимиз анчагина. Бу борада иқтисодий қийинчиликларни рўкач қилиш ярамайди. Шу маънода биз мавжуд имкониятларимизни ҳисобга олиб, газетанинг сотув нархини тобора арзонлаштириш тадбирларини кўряпмиз.

Давр журналистика олдига янги вазифаларни қўймоқда. Матбуот холис ҳакам вазифасини ўтаб, жамоатчилик фикрини шакллантирмоғи керак. Ана шунда у тараққиётга хизмат қилади.

Фарҳод ЙЎЛЧИЕВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист.

МАЪНАВИЯТ — МИЛЛАТ ИСТИҚБОЛИ

Миллий мафкура масалаларига бағишланган йиғилишда Президент Ислом Каримов миллий мафкурамиз халқимизнинг азалий анъаналарига, тили ва динига, руҳиятига, умуман олганда, миллий қадриятларига, маънавияти ва маърифатига, тафаккурига асосланиб, айни чоғда, умуминсоний ютуқ ва тажрибалардан озиқланган, уларни ўзига қамраб олган ҳолда юрт тинчлиги, ватан равнақи, халқ манфаати йўлида хизмат қилиши лозимлигини алоҳида таъкидлаб ўтди.

Ўтган тўққиз йил ичида мамлакатимизда маънавий-маърифий соҳаларда, умуман, одамларимиз онгида туб ўзгаришлар рўй берди. Бугун халқимизнинг дунёқараши, тафаккури бутунлай бошқача. Мустақиллик нима берди, биз ким эдигу ким бўлдик, ҳозирги ҳаётда ҳар биримизнинг ўрнимиз қандай, мустақилликни мустаҳкамлаш учун нима қилишимиз керак — бу саволларга кўпчилик одамларимиз чин кўнгилдан миллат тақдири ва манфаатидан келиб чиққан ҳолда жавоб беришмоқда.

Албатта, маънавий-маърифий ишларнинг жонланиши маънавиятга шахсан Президентнинг ҳомий бўлганлиги, бу масала уларнинг доимий эътиборида тургани билан боғлиқдир. Бошқа мамлакатларда давлат бошлиғи маънавиятга, маърифатга биздагидек эътибор бераётганлигини, очиғи, билмаймиз. Табиийки, бу эътибор биз — мафкура соҳаси ходимларига улкан масъулият юклайди. Мамлакат миқёсида маънавият ва маърифат жабҳасида амалга оширилиши лозим бўлган стратегик устувор дастурий йўналишлар Президент Ислом Каримов асарларида, жумладан, Олий Мажлиснинг иккинчи чақириқ биринчи сессиясида сўзлаган маърузасида аниқ ва равшан белгилаб берилган. Республика Маънавият ва маърифат кенгаши барча ишларини ана шу дастурил-амал вазифаларни бажаришга қаратган.

Энди мазкур Кенгаш фаолиятига назар ташлайдиган бўлсак, бир нарсани кузатиш мумкин. Яъни, республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази ўрнида Кенгашнинг ташкил этилиши маънавият ва маърифат соҳасидаги ишларни янги босқичга кўтаришга, унинг фаолиятини янада жонлантиришга кўмак берди.

Бугун миллий ғоя ва миллий мафкура асосларини, истиқлол моҳиятини халқимизга кенг, атрофлича ва оммабоп қилиб тушунтиришда биргина оммавий ахборот воситалари кучига таяниш камлик қилади. Энди халқ ичига юриш қилиш вақти келди. Ҳамма замонларда ҳам мафкура, умуман, ҳар қандай ғоя тарғибот-ташвиқот йўли билан кишилар онгига сингдирилган. Бунинг учун бевосита мулоқотлар, суҳбат ва учрашувлар, баҳс-мунозара, савол-жавоблар керак.

Республика Маънавият ва маърифат кенгаши жамоатчи тарғиботчи-ташвиқотчилар гуруҳларини шакллантиради. Пешқадам зиёлилардан иборат бу гуруҳлар Қорақалпоғистон Республикаси ва барча вилоятларда долзарб маънавий-маърифий мавзуларда тадбирлар ўтказадилар.

Ўтган ҳафта шундай гуруҳ Фарғона, Наманган, Андижон, Тошкент вилоятларида бўлиб, «Миллий ғоя ва миллий мафкура - келажак йўли» деб номланган тадбирлар мажмуини ўтказиб қайтди. Одамлар миллат ва халқ тақдири, келажаги, бугуни олдида турган муҳим вазифалар ҳақида бундай ҳаётий таҳлилларга нечоғли муҳтож эканлиги аён бўлди. Буни учрашувлардаги савол-жавоблардан ҳам билиб олса бўлади.

Шу кунларда яна бир жамоатчи тарғиботчилар гуруҳи Сирдарё ва Жиззах вилоятларида худди шундай учрашувлар ўтказяпти.

Одамлар бу тадбирлардан шу азиз Ватан барчамизники эканини, унинг тақдири, келажаги, равнақи учун ҳар бир фуқаро масъул эканини ҳис қила бошлаганлари рост.

Шуни айтиш кераки, маънавий-маърифий соҳага жойларда бевосита вилоят, туман, шаҳар ҳокимларининг Кенгаш раиси этиб сайлангани жойларда ишларимизнинг жонланишига олиб келмоқда.

Кенгашни қўллаб-қувватлаш тўғрисидаги Фармоннинг қабул қилиниши бизни ўтган йиллардаги ўз фаолиятимизни яна қайтадан танқидий кўз билан кўриб чиқишга ундади ва шу нарса аён бўлдики, Марказ ишида, очиғини айтсак, изчиллик етишмаган, ҳар бир иш кўпгина ҳолларда самара-натижани кўзламасдан олиб борилган.

Кузатувлар шуни кўрсатдики, олдинги ишларда маънавий-маърифий, миллий ғоя ва миллий мафкура соҳасидаги ишларда мақсад аниқ, тадбирлар дастури аниқ, аммо натижа номаълум бўлиб қолган. Ўзимизга-ўзимиз «Биз ўтказаётган бу тадбирлар қандай натижа беряпти, маънавий-маърифий ишлар самарасини қайси мезонлар билан баҳолаяпмиз, биз ўтказаётган тадбирлар натижасида халқ онгида, мафкурасида нима, қанчага ўзгарди?» деб савол бериб кўрмаганмиз. Энди шуни аниқ биламизки, олиб бораётган ишларимизда натижани сарҳисоб қилишимиз, натижага қараб кейинги фаолиятни давом эттиришимиз лозим. Натижа эса бутун халқимизнинг маънавиятидаги янгиланиш, миллий истиқлолни англаш, уни ҳимоя қилишга қодир бўлиш, яъни, Юртбошимиз кўп бор таъкидлаганларидек, одамларнинг тафаккуридаги ўзгариш даражасига қараб баҳоланмоғи керак.

Ҳаёт маънавий-маърифий, миллий мафкуравий ишлар бизда бир йиллик, мавсумий иш эмас, балки доимий стратегик масала эканлигини, шундан келиб чиққан ҳолда бу йўналишнинг ўз Дастури, мутахассислари, илмий-тадқиқот изланишлари бўлишини тақозо қилмоқда. Шуни ҳисобга олиб, Кенгаш қошида Миллий мафкура илмий-тарғибот маркази фаолиятини ташкил этиш бошланди. Бу марказ нима билан шуғулланади? Аввало, миллий истиқлол мафкураси ва миллий ғоянинг дастурий асослари устида иш олиб боради ва кенг жамоатчиликнинг онгига, қалбига етказишнинг замонавий, таъсирчан восита ва шаклларини яратади.

Шу ўринда маънавият ва маърифат, миллий мафкура тарғиботи ҳақида баъзи бир фикрларимни айтмоқчи эдим.

Инсоният тарихида ҳар бир ислоҳот одамлар феъл-атворини ўзгартиришдан бошланади(Э.Фромм). Халқлар, давлатлар тараққиётида кескин, миллат тақдирини белгиловчи муаммоларни тез ва соз ҳал қилиш вазиятларида давлат ва халқнинг фавқулодда бирлигига, умуммиллий сафарбарликка мурожаат қилинган. Ҳозир Ўзбекистонимизга четдан ва ичкаридан бўлаётган таҳдидларни ҳисобга олсак, ўта муҳим тарихий вазиятда турганлигимизни англаймиз. Чунки Ўзбекистоннинг буюк келажаги, аввало, одамларимиз тафаккуридаги ислоҳотга боғлиқ бўлиб қолмоқда. Бугунги ислоҳотларимизнинг сифат ва суръати, миллий давлатчиликни мустаҳкамлаш каби кучли сиёсий стратегия ана шундай умуммиллий сафарбарлик тактикасини ишлаб чиқиш ва амалга оширишга боғлиқ бўлиб турибди. Ушбу умуммиллий ислоҳий сафарбарликдан мақсад Ўзбекистоннинг буюк келажагини тез ва соз таъминлашга қаратилган бўлиши керак.

Сир эмаски, олимларимиз миллий мафкуранинг назарий асослари ҳақида кўпроқ гапирадилар. Назарий асослар миллатни миллат қилиш учун етарли эмас. Шу боис ҳам Президент Ислом Каримов миллий мафкуранинг амалий жиҳатларини ривожлантиришни истиқлолнинг дастлабки йилларидаёқ ўртага ташлаганди. Ана шу амалийликни уқтириш учун Юртбошимиз масалага яна қиёсий ёндашиб «Бир вақтлар ҳар ҳафтада сиёсий ўқув ўтказиларди. Ҳозир нима бўляпти? Мафкура масаласида ким нима қилиши керак? Ким бу дастуриламални ишлаб чиқиши керак?» — деган фикрни яна бир бор эслатиб ўтди. Лекин бизнинг тактикамизда Президент «мафкуравий тортишувлар тўхтагани йўқ» деб огоҳлантирса-да, амалийлик суст қолаверди.

Қолаверса, мафкуравий душманларимиз очиқ курашга ўтган бир шароитда миллий мафкурани курашчан мафкурага айлантириш зарурати туғилмоқда. Бизда, очиғи, олимларимизнинг бу борадаги амалий таклифлари йўқ ҳисоби.

Хуллас, ҳозир бизни қийнаётган муаммо — баъзи одамларнинг тафаккури нисбатан суст ўзгараётган бўлса, бунинг сабаби, менимча, сохта бўлса ҳам, эски мафкуранинг одамларимиз онгига кучли тизим асосида сингдирилганида. Демак, фақат илмий асосга қурилган миллий мафкурагина эски мафкура илдизларини суғуриб, ҳозир бизга таҳдид солиб турган диний экстремизм мафкурасини ҳам, бундан кейин биз XXI асрда дуч келишимиз мумкин бўлган ички ёки ташқи мафкуравий таҳдидларга метиндек тўсиқ бўла олади. Яъни, биз одамларимизнинг миллий мафкуравий иммунитетини мустаҳкамлашимиз керак. Токи ўзга, ёт ғоялар одамлар онгига умуман сингмасин.

Ўзбекистон халқининг миллий мафкуравий иммунитети деганда мен ҳар бир ватандошимизнинг сўзда ҳам, ишда ҳам, яхши кунда ҳам, ёмон кунда ҳам Ўзбекистонга қарши қаратилган ҳар қандай сўз, фикр, хатти-ҳаракатга қўл билан, сўз билан, ҳеч бўлмаса — ёмон кўриш билан қарши тура олиш қуввати, салоҳиятини тушунаман. Йўлбошчимизнинг «Огоҳ бўлинг, одамлар! - деган чақириғи бизни доимо ҳушёрликка чорлаши керак. Биз ташқи ва ички таҳдид мавжудлигини ҳаққоний кўрсатиб, жамиятни бирлаштиришимиз лозим. Чунки муайян хавфни англамасдан туриб, жамиятни бирлаштириш мушкул. Сен илгари ким эдинг-у, бугун кимсан, авлод-аждодларинг ким бўлган, ҳозирги дунёдаги ўрнинг қандай, истиқлолни қўлдан бой берма, мудрама, уйғон, огоҳ бўл, деб миллатнинг ориятини қўзғаш керак. Чунки англанган умумий таҳдид миллатни бирлашувга ундайди, уни сафарбар қилади.

Куни кеча бўлиб ўтган йиғилишда Президент Ислом Каримов томонидан кўтарилган миллий ғоя шу сабабли бебаҳоки, у 24 миллиондан зиёд Ўзбекистон халқини кучли жамиятга айлантириб, миллатнинг кучли характерини ишга тушириб, буюк келажакни яқинлаштиради. Бинобарин, ислоҳ қилинган жамият кучли демократик жамиятга айланади. Хулоса эса қуйидагича:

1. Дунё тарихида саноқли миллатлар инсоният цивилизациясига муносиб ҳисса қўшган. Ўзбеклар - шундай миллатлардан бири. Бу ҳар биримизда фахрланиш туйғусини ҳосил қилиши керак.

2. Демак, тарихи буюк халқнинг, албатта, келажаги ҳам буюк бўлади.

3. Мафкураси мустаҳкам халқ, миллат ҳеч қачон енгилмайди.

4. Шу боис одамларимиз онгида миллий мафкуравий иммунитет ҳосил қилишдан тўхтамайлик.

5. Маънавий-маърифий тарғибот-ташвиқот ишларимизда реал натижани кўзлаб, истиқболни кўрсатиб тарбиялашга эътиборни кучайтириш лозим. Маънавият эса миллатнинг истиқболидир.

6. Жадид боболаримизнинг «Келар замон учун ҳозирланайлик, ўтган замон учун эмас», — деган шиорига амал қилсак, кам бўлмаймиз.

Аслиддин БОЛИЕВ,
Республика Маънавият ва маърифат Кенгаши масъул котиби.

ЖИНОЯТ — БОШИ БЕРК КЎЧА

Президентимиз «Соғлом авлод» давлат дастурини бажаришга доир ишларни мувофиқлаштириш ва назорат қилиш республика комиссиясининг мажлисида бирламчи эътибор берилиши зарур бўлган устувор олти йўналишни белгилаб бердилар. Балоғат ёшига етган ёшларни психологик, жисмоний ва тиббий жиҳатдан оилавий ҳаётга тайёрлаш биринчи йўналиш сифатида қўйилди. Мана шу йўналишдаги «руҳий ҳаётга тайёрлаш» ибораси ўз ичига жиддий масалаларни олади. Ёшларни ҳаётга руҳан тайёрлаш, жумладан, уларни ҳуқуқий жиҳатдан тарбиялашни ҳам англатади.

2000 — Соғлом авлод йили

Мен ҳуқуқий идоранинг вакили сифатида бу масаланинг заруратига кўп дуч келаман. Маълумотларга қараганда, ҳуқуқий тарбия — умумтаълим мактабларида энг жиддий ўқув-тарбия йўналишларидан ҳисобланар экан. Масалан, Германияда бошланғич синфлардаёқ мактабларга яқин ҳудуддаги ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари жалб қилиниб, улар болалар билан амалий суҳбат-машғулотлар ўтказишаркан. Жумладан, кўча ҳаракати қоидалари, майда жиноятчиликка тааллуқли давлат қонунлари тўғрисида болаларга бевосита ҳуқуқ-тартибот амалиёти ходимлари сўзласалар, бунинг таъсири бошқача бўлади... Ҳар қалай, бизнинг мактабларимизда ҳам шунга ўхшаш ҳуқуқий тарбия соатлари жорий этилса, фойдадан холи бўлмайди.

Болалар онгига бошқа йўналишдаги билим ва ахборотлар билан бир қаторда ҳуқуқий маълумотларнинг ҳам мунтазам сингдириб борилиши ёшлар ўртасида қонунбузарликнинг камайишига олиб келади, деб ўйлаймиз. Буни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. Айрим далилларга мурожаат қилайлик. Таҳлилларга кўра, вояга етмаганлар томонидан 1999 йилда республика бўйича 3173 та жиноят содир этилган. Содир этилган жиноятларнинг 65,1 фоизини, яъни 2068 тасини ўзгалар мулкини ўғирлаш ташкил этади. Бу ниманинг оқибати? Назаримизда, бунга бир сабаб — вояга етмаган ёшларнинг ҳуқуқий тарбияси етарли эмаслигидир.

Тўғри, бунинг бошқа бир ижтимоий сабаби ҳам бор. Масалан, бекорчилик, меҳнат ва бошқа фойдали машғулотлар билан болаларнинг етарли банд эмаслиги шундай сабаблардан биридир. Модомики шундай экан, болаларнинг бандлиги йўлида жойлардаги раҳбарлик тизимлари, тегишли идоралар, оилалар, мактаблар зарур чора-тадбирларни кўришлари лозим. Изланса, имконият топилади, имконият топилса, бандлик ҳам кучаяди ва вояга етмаганлар ўртасида жиноятчилик даражаси камаяди. Масалан, мактабларда дарсдан кейинги пайтларда спорт-соғломлаштириш тадбирларини изчил йўлга қўйиш, турли хил касб-ҳунар тўгаракларини очиш болаларнинг бандлигини таъминлаши мумкин.

Шу ўринда, айтишимиз керакки, вилоятлар, шаҳарлар, туманлар ҳокимликлари ҳузурида вояга етмаганлар билан ишловчи комиссиялар бор. Бироқ, бу комиссияларнинг раислари жамоатчилик асосида ишлайдилар. Шу сабабли улар айтарли жавобгарлик ҳис қилмайди, бу комиссиялар фаолиятида амалий ишдан кўра, расмиятчилик, кўр-кўроналик устун. Бизнингча, бундай комиссиялар ишини жиддий қайта ташкил этиш талаб қилинади.

Худди шунингдек, бандлиги таъминланмаган айрим ўсмирлар диний-экстремистик оқимлар таркибига кириб, жиноят содир этишмоқда. Ана шундай вояга етмаганлар аниқланиб, улар ички ишлар идораларида ҳисобга олинган. Мана шу ҳолатларнинг ўзиёқ кенг жамоатчиликни, айни пайтда ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларини ҳам ташвишга солди. Маҳаллаларда, мактабларда ва ўқув юртларида ҳар томонлама ҳуқуқий тарғибот ишлари олиб борилаяпти, исломий эътиқоднинг асл моҳияти ёшларга тушунтириб берилмоқда. Натижа эса кутилгандай бўлди. Ўсмирлар ва ёшлар ўртасида диний экстремизмга мойиллик кескин камайди.

Одатда жиноят ҳақида гапирилганда, киши кўз олдига ўғрилик, босқинчилик, қотиллик каби ҳодисалар келади. Негаки, уларнинг оқибати яққол кўзга ташланади. Бироқ шундай жиноятлар ҳам борки, кўринишидан беозор бўлгани билан оқибати даҳшатлидир. Ана шулардан бири гиёҳвандликдир.

Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалари билан қонунга хилоф равишда муомала қилиш инсон соғлиғи ва хавфсизлигига жиддий таҳдид солади, республикадаги криминоген вазиятга, жамиятнинг иқтисодий ва маданий негизига салбий таъсир кўрсатади, кўпинча уюшган жиноятчилик билан узвий боғлиқ бўлади. Айниқса, бу жиноятларнинг вояга етмаганлар орасида тарқалганлиги катта хавф туғдиради.

Ўзбекистон Республикаси прокуратураси ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари билан ҳамкорликда вояга етмаганлар ўртасида гиёҳвандлик моддалари билан боғлиқ жиноятлар содир этилишининг олдини олиш ва уни бартараф этиш масаласига алоҳида аҳамият бермоқда.

Қаерда қонун ишламаса, жамоатчилик бепарво бўлса, жиноятчилик кучаяди. Буни қўшни Афғонистондаги, Тожикистондаги воқеалар мисолида кўриб турибмиз. БМТ маълумотларига қараганда, Афғонистон дунёдаги гиёҳвандлик моддалари етиштириладиган энг катта ҳудудлардан бирига айланган.

Мамлакатимизда гиёҳванд моддалар етиштириш ва сотиш қонунчилигимизга кўра қатъиян таъқиқланган. Бу аҳоли соғлиғи энг катта бойлик ҳисобланган, соғлом авлод тарбияси давлат сиёсати даражасига кўтарилган мамлакат табиатига тўла мос келади. Шунга қарамай, афсуски, ёшларимиз орасида гиёҳвандлик моддаларини етиштирувчилар, уларни сотувчилар учраб турибди. Масалан, Самарқанд вилоятининг Ургут туманида яшовчи вояга етмаган Сафаров Санжар 1999 йилнинг 2 март куни қўшниси Тўхлиев Хурсанга гиёҳвандлик воситасини сотган. С. Сафаров ЎзР ЖКнинг тегишли моддаси билан айбланиб, жазога тортилган. Ёки Хоразм вилояти Қўшкўпир туманидаги «Иттифоқ» жамоа-ширкат хўжалигида яшовчи 28-ўрта мактабнинг 11-синф ўқувчиси Расулбек Ғуломов 1999 йил 5 март куни Дилшод Рўзиевга 10,1 гр героинни пуллаётган пайтда қўлга олинди ва суд ҳукми билан тегишли жазога тортилди. Бундай мисолларни бошқа ҳудудлардан ҳам келтириш мумкин.

Халқимизда бир болага етти маҳалла ота-она, деган нақл бор. Бунинг маъноси шуки, болаларнинг кўча-кўйда ва жамоат жойларида юриш-туришлари атрофдаги етти маҳалла аҳли назоратида бўлган. Барча маҳаллаларда ана шундай муҳитни тикламоқ ва юзага чиқармоқ зарур. Жиноят – боши берк кўча эканлигини болаларимиз онгига етказайлик.

Оилада ҳам, ёш авлод тарбиясида ҳам янада фаолроқ бўлишимиз керак. Чунки жамият айнан оилага, ёш авлодга суянади, шу илдизлар соғлом, бақувват бўлса, жамият тараққиёт сари илдамлайверади.

Норбой БОБОЕВ,
Ўзбекистон Республикаси прокуратурасининг вояга етмаганлар ҳақидаги қонунларни ижро этиш устидан назорат қилиш бўлими бошлиғи.

ТАДБИРКОРИ КЎП ЭЛ БОЙ БЎЛАДИ

Мен — оддий ўзбек аёли мустақиллик шарофати боис тадбиркорлик билан шуғулланиб келяпман. Турмушим яхшиланди, бойидим, хўжалигимиз банкда ўз ҳисоб-рақамига эга бўлди. Эл-юрт фаровонлигига ҳам баҳоли қудрат ҳисса қўшиб келяпман. Очиғини айтсам, бу борада шу кунгача расмиятчилик, қоғозбозлик сингари тўсиқлар кўп эди.

Президентимизнинг 1999 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2000 йилда иқтисодиётни эркинлаштириш ва ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг устувор йўналишларига бағишланган «Иқтисодиётни эркинлаштириш ва ислоҳотларни чуқурлаштириш — энг муҳим вазифамиз» номли маърузаларида мен каби тадбиркорларни қийнаб келаётган муаммоларнинг ечими кўрсатиб берилди.

Биргина мисол, тадбиркорнинг банкдан кредит олиши масаласи. Бунинг учун у бечоранинг бормаган эшиги, кирмаган тешиги қолмасди. Кредит олиш масаласига бевосита алоқаси бўлмаган минг хил қоғозларни тўплагунча силласи қуриб, адойи тамом бўларди. Ваҳоланки, яқиндагина Марказий банк томонидан ишлаб чиқилган «Тижорат банклари томонидан юридик шахс мақомини олиб фаолият кўрсатаётган фермерлик хўжаликлари ва кичик бизнеснинг бошқа субъектларини миллий ва чет эл валютасида микрокредитлаш тартиби» бўйича бир-иккита зарурий ҳужжатлар қаторида, тадбиркор яшаб турган маҳалла (қишлоқ, овул) фуқаролар йиғини Кенгашидан бериладиган кафилликнинг ўзи етарли экан.

Биз тадбиркорлар фаолиятини қанчалик қўллаб-қувватласак, жамият тараққиёти шунчалик тезлашади, юртимиз равнақ топади. Зотан, тадбиркори, ишбилармони кўп халқнинг турмуши ҳамиша фаровондир.

Наргиза ШОКИРОВА,
Фарғона вилояти, Марғилон шаҳар «Наргиза ШОКИРОВА» номли фермер хўжалиги раҳбари.

МАВСУМ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Чорвадорнинг куни туғди. Ҳозир унинг бошини қашлашга ҳам қўли тегмайди. Боиси тўл олиш мавсуми қизғин давом этмоқда. Бу мавсумга Самарқанд вилоятининг Нуробод туманида пухта тайёргарлик кўрилгани ва барча шароитлар яратилгани ўз самарасини бермоқда.

Ўтган йили туманда 82 минг 600 бош совлиқдан 85 минг қўзи олинган эди. Нурободлик чорвадорлар бу йил 90 минг 400 бош она қўйдан 95 минг соғлом қўзи олиш учун сидқидилдан меҳнат қилишмоқда.

Тумандаги «Улус», «Истиқлол», «Каттақўрғон», «Саҳоба ота» номидаги ширкат хўжаликлари жорий йилги тўл мавсумини муваффақиятли якунлаш арафасида.

СУРАТДА: Нуробод туманидаги «Улус» ширкат хўжалиги яйловида.

Тоҳир НОРҚУЛОВ (ЎзА) олган сурат.

Қўшхабар

ЯНГИ ГУЗАРЛАР

Навоий вилоятида қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш, аҳоли турмуш тарзини яхшилашга катта эътибор қаратилмоқда. Айни пайтда вилоят ҳудудида ўн тўртта гузар фаолият кўрсатяпти. Уларда тикувчилик, гилам тўқиш, ҳунармандчилик цехлари, маиший техникани тузатиш, чилангарлик, этикдўзлик устахоналари, дўкон ва чойхоналар мавжуд. Энг муҳими, бу ерда ўз-ўзини бошқариш органлари, маҳалла қўмиталари ҳам жойлашиб, маданий-маърифий тадбирларни ўтказмоқда.

Жорий йилнинг ўтган даврида Навоий шаҳридаги "Ғалаба", Кармана туманидаги Охунбобоев номли маҳаллаларда ҳам замонавий гузарлар бунёд этилди. Мамлакатимиз мустақиллиги байрамигача вилоятда яна 10 та ана шундай гузарни ишга тушириш мўлжалланмоқда.

ЗАМОНАВИЙ ШИФОХОНА

Конимех туманида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Шу мақсадда ўтган йили туманда иккита замонавий шифо маскани қад ростлади.

Яқинда улар сони яна биттага кўпайди. "Навоийдеҳқонқурилиш" бошқармаси бунёдкорлари томонидан "Қарағата" ширкат хўжалиги марказида қурилган қишлоқ врачлик пунктида аҳолига малакали тиббий хизмат кўрсатиш учун барча қулайликлар яратилган. Бу ерда физиотерапия, акушерлик, терапия бўлимлари, лаборатория мавжуд.

Шунингдек, "Қарағата" овулида қоракўлчилар учун турар-жой бинолари, маданий-маиший иншоотлар қуриш ишлари ҳам жадал давом этмоқда.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири.

МАҚОМ — БОҚИЙ МУЛК

Яқинда пойтахтимизнинг Жанубий вокзали ёнидаги симёғочга ёпиштирилган қуйидаги эълонни ўқиб қолдик: «Биродарлар! Миллий мусиқамиз бизни боши берк кўчадан олиб чиқа олмайди. Шунинг учун рок-н-роллни тарғиб қилишга ёрдам беринг!» Эълон бизни чуқур ўйга толдирди. Бу ҳақда Ўзбекистон халқ ҳофизи, «Дўстлик» ордени соҳиби, Ўзбекистон Бадиий академияси Санъатшунослик илмий-тадқиқот институти фахрий доктори Ҳасан Ражабийнинг фикрини билмоқчи бўлиб, унга саволлар билан мурожаат қилдик.

– Сиз айтган бояги эълонни мусиқа маданиятимизга қарши қилинган ўзига хос тажовуз деб баҳолаш керак. Биз буюк, нодир мусиқий маданиятга эга бўлган халқмиз. Неча минг йиллик тарихга эга мақомларимиз, мумтоз мусиқамиз билан ҳар қанча фахрлансак, арзийди. Биргина «Мақом» жамоамизнинг Самарқанд шаҳрида ўтган қатор халқаро мусиқашунослик анжуманларида қилган чиқишлари юқори баҳоланганлиги фикримизга далилдир. Ҳа, мақом – боқий мулк. Негаки унда сўз, куй, ижро бирлиги мужассам.

Шу ўринда бир мисол келтирсам. Ҳозирга келиб истеъмолдан чиққан, унутилган миллий созларимизнинг ўзи йигирмага яқиндир. Мана, улар: авлос, руд, хуштор, барбат, чағона, дилрабо, ётуғон, қўбиз, кунгура, даф, валамиз, мизмор, аялғу, мусиқор ва бошқалар. Ана шу мисолнинг ўзиёқ биз нечоғли юксак мусиқий маданиятга эга халқ эканлигимизни кўрсатмайдими?

Куй-қўшиқларимиз миллий заминдан ажралмаслиги керак. Турли халқлар куйларининг қоришмасидан иборат «бўтқа» бизга нима беради?

Ўзининг миллий мусиқа тафаккуридан маҳрум этилган халқ ҳеч қачон рўшноликка чиқолмаган, чиқолмайди ҳам. Шу ўринда 1991 йили Ҳиндистонда гастролда бўлган чоғимизда атоқли ҳинд мусиқа арбоби, профессор Ражендра Кумарнинг айтган қуйидаги сўзлари ёдга келади: «Бузрук», «Рост», «Наво», «Дугоҳ», «Сегоҳ», «Ироқ» мақомларига эга бўлган сизнинг юртингизга Ғарб мусиқасининг нишхўрдлари ҳеч бир қаршиликсиз кириб келаётгани мени хавотирга солмоқда. Нега бу хатти-ҳаракатни халққа қилинган хиёнат деб баҳоламайсизлар?»

Тўғри-да, 400 босма табоқдан зиёд катта бир мусиқий қатлам – мақомларнинг мушкулотлари, насрлари, уларнинг 40 соатлик мусиқий ёзувига эгамиз (бунга Хоразм мақомларини ҳам қўшиб қўйинг). Шундай экан, ҳақиқий санъат даражасидаги эстрада санъатини қўллаган ҳолда, қандайдир бетайин, енгил-елпи мусиқий намуналарнинг тарғиботига бефарқ қарамаслигимиз керак.

– Мусиқа миллий ғоянинг шаклланишида муҳим аҳамият касб этади. Ўзбек миллий мусиқаси тарғиботидаги вужудга келган бўшлиқни тўлдириш учун, Сизнингча, нима қилмоқ зарур?

– Бунинг учун радиода мақом ва мумтоз мусиқа шинавандалари учун алоҳида бир канал очиб бериш лозим. Бундан ташқари, ҳафтанинг маълум кунларида (масалан, пайшанба куни) Навоий номидаги ўзбек давлат Академик опера ва балет катта театрида, Халқлар Дўстлиги саройида, «Туркистон» саройида, Муқимий номидаги мусиқали драма ва комедия таетрида, маданият ва истироҳат боғларида мақомларимиз ва мумтоз куй-қўшиқларимиз асосида театрлаштирилган концертлар уюштирилса, айни муддао бўлур эди. Фақат республика Маданият ишлари вазирлиги, Ўзбекистон Театр жамияти, Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси, Ўзбекистон Бадиий академиясининг Ҳамза номидаги Санъатшунослик илмий-тадқиқот институти, Мукаррама Турғунбоева номидаги миллий рақс бирлашмаси, «Мақом», «Танавор» ансамбллари, қолаверса, атоқли режиссёрлар, актёрлар, сухандонлар, ҳатто костюмерлар бу борада яқиндан ёрдам беришлари, матбуот, телевидение ва радио эса катта тарғибот ишлари олиб бориши зарур. Ахир бошқа халқлар бу ишнинг уддасидан чиқмоқда-ку? Бизнинг улардан қаеримиз кам? Ишонтириб айтаманки, бундай концертларга томошабинлар дарё бўлиб оқиб келган, бу кунни орзиқиб кутган бўлур эдилар.

– Тақсир, энди бир каромат қилинг: 2050 йилдаги ўзбек мусиқаси маданиятини қандай тасаввур этасиз?

– Бу даврга келиб Навоийни, унинг салафлари ва издошлари ижодини теран тушунадиган, асрлар синовидан ўтган мақомларимизни, мумтоз ашулаларимизни, куйларимизни нозик ҳис этадиган, яъни ўзлигини биладиган авлод етишиб чиқади. Мен бунга қатъий ишонаман. Ахир Навоий ҳазратлари бежиз:

Эрурсан шоҳ
агар огоҳ сенсен,
Агар огоҳ сенсен,
шоҳ сенсен,

– деб ёзмаганлар-ку?!

Биз келгуси авлодлар қарғишига қолишни истамасак, ҳозироқ болалар боғчаларида, мактабларда, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида мумтоз меросга муносабатни кескин яхшиламоғимиз лозим.

«Туркистон-пресс».

ТАҲРИРИЯТДАН:

Кўриб ўтдикки, мақомларимиз ва мумтоз куй-қўшиқларимиз тарғиботи ўз ҳолига ташлаб қўйилганлиги сабабли ҳам бу соҳада ана шундай кўнгилсиз ҳолат юзага келган. Бунга Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги, Телевидение ва радио эшиттириш давлат қўмитаси, Ўзбекистон Бастакорлар уюшмаси, Санъатшунослик институти раҳбарлари, қолаверса, кенг жамоатчилик нима деркин?

9 апрел — Амир Темур таваллуди куни

КУЧ-ҚУДРАТ — АДОЛАТ ВА ХАЛҚПАРВАРЛИКДА

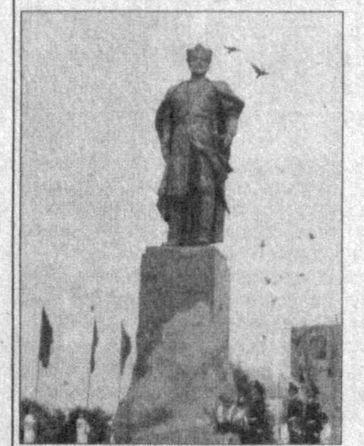

Мустақиллигимизнинг дастлабки йиллари нафақат ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий соҳаларда, балки маънавият ва маданият жабҳасида ўлкамизда юз берган унутилмас воқеалар билан ҳам тарихга киради. Ана шундай улкан тарихимиз саҳифаларида сўнмас из қолдирган доно давлат арбоби, буюк ислоҳотчи ва халқпарвар, улуғ ҳарбий саркарда Амир Темурнинг 660 йиллик таваллуди катта тантаналар билан нишонланганлигидир.

Буюк Соҳибқироннинг энг катта ишларидан бири — давлатчилик ғоясини юқори даражага кўтариб, уни бошқаришда йирик ислоҳотлар ўтказганидир.

Амир Темур салтанатининг куч-қудратини таъминлаган муҳим омиллардан бири қонуннинг устуворлиги эди. Мамлакатда қонун олдида ҳамма бир — вазир ҳам, саркарда ва лашкар ҳам, савдогар ҳам, оддий фуқаро ва баланд мартабали шаҳзода ҳам. Соҳибқирон қонунга таяниб ўз фаолиятида амиру уламолар, вазиру лашкарбошилар, олиму донишмандлар билан кенгашиб иш юритган. Ўз ибораси билан айтганда, «Адолат ва инсоф билан Тангрининг яратган бандаларини» ўзидан рози этган.

Соҳибқирон адолат тарафдори ва халқпарвар эди. «Менинг мақсадим, — дейилади Амир Темур ўгитларида, — мамлакатда адолат ўрнатиш, тартиб ва тинчликни мустаҳкамлаш, фуқаронинг турмушини яхшилаш, юртимизда қурилишни кучайтириш, давлатимизни ривожлантиришдир». Барча ҳокимларга қабиҳ хатти-ҳаракат, золимлик ва зўравонликдан, раиятдан мол-хирож йиғишда уларни оғир аҳволга солишдан ёки мамлакатни қашшоқликка тушириб қўйишдан сақланиш зарурлигини амр этган. Чунки, унинг таърифича, аҳолини хонавайрон қилиш давлат хазинасининг қашшоқлашишига олиб келади, бу эса сипоҳнинг тарқалиб кетишига ва салтанатнинг кучсизланишига сабаб бўлади. Жумладан, солиқ ишларида деҳқоннинг ҳосил ва даромадларини ҳисобга олган ҳолда, уларга кўрсатмасдан, балки розилиги билан хирож тузугига мувофиқ одилона иш тутиш қатъиян талаб қилинган.

Халқ ғамида ҳукмронлик қилган Амир Темур «Кимки бирон саҳрони обод қилса, биринчи йили ундан ҳеч нарса олмасинлар, иккинчи йили раият ўз розилиги билан берганини олсинлар. Учинчи йили эса олиқ-солиқ қонун-қоидасига мувофиқ хирож йиғилсин», деб ҳукм чиқарган. Шуниси муҳимки, унинг буйруғи билан ҳар ер ва элнинг амалдорлари оддий фуқарога жабр-зулм қилса ва шу орқали бечораларга зарар етказган бўлса, бундай вақтларда етказилган зарарни амалдордан ундириб, жабр кўрганларга бериш шарт ҳисобланган. Яна шуни қайд қилиш лозимки, хароб бўлиб ётган ерларни эгаси обод қилишга қурби етмаса, унга турли асбоблар ва керакли нарсалар берилсин, токи ўз ерини обод қилиб олсин, деб ҳукм чиқарган. Соҳибқирон боғ-роғлар яратиш савоб иш эканлигини доимо қайд қилиб, шундай деган: «Ҳамишалиғ таъкид этур эдим: хон бўлсанг-да, боғ ярат, гадой бўлсанг-да, боғ ярат — бир кунмас-бир кун мевасини татирсан...»

Соҳибқирон эл ободонлиги учун хароб бўлиб ётган ерларда коризлар қуришни, бузилган кўприкларни тузатишни, йўл устида ҳар манзилгоҳга работлар қуришни, йўлларни тузатиш ва сақлаш ишларини бажарувчи соқчилар қўйишни буюрган. Йўловчилар молларни ғафлат босиб, ўғирлаб қўймасликлари учун уларни муҳофазалаш вазифаси ҳам ўша соқчилар зиммасига юкланган. Бозор иқтисодига катта эътибор берган Соҳибқирон савдогарларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаган. Карвонларга ҳужум қилган ҳамда талаганлар ўлимга ҳукм этилган. Нархлар устидан назорат ўрнатилган — бозорларда нархларни ҳаддан ташқари кўтариб юборганлар қаттиқ жазоланган. Бундай сиёсат ички ва ташқи савдонинг ривожланишига ва Буюк Ипак йўлини мўғул истилосидан кейин қайта тиклашга имкон яратди.

Амир Темур амалга оширган муҳим ижтимоий тадбирлардан бири шуки, ҳар бир шаҳар ва қишлоқларда масжид, мадраса ва хонакоҳлар бино қилинган, фақиру мискинларга лангархоналар, яъни йўловчилар қўниб ўтадиган жойда камбағал, етим-есирга овқат бериладиган ғарибхоналар солинган, касаллар учун шифохоналар қурилган ва уларга хизмат қилиш учун махсус табиблар тайинланган, маъмурий дорул-аморат (ҳукмдор саройи), дорул-адолат (қозихона) ва бошқа иншоотлар қурилган.

«Яна тажрибамда кўриб билдимки, — деб ёзади Соҳибқирон, — давлат... тўра-тузукка боғланмас экан, ундай салтанатнинг шукуҳи, қудрати ва тартиби йўқолади...».

Амир Темур ўз тузукларини авлодларга намуна, ворислар салтанат ишларини бошқаришда қўлланма сифатида фойдаланар, деган умид билан яратган. Мавжуд тарихий манбаларга қараганда, мазкур асарнинг пайдо бўлишида муаллиф ундан олдин яратилган давлатларни бошқаришга оид» Қобуснома» ва қонунчилик китобларини кунт билан ўрганиб ўзлаштирган. Чунончи, Амир Темур Чингизийларнинг «Ясоқ китоби» ва «Манғу ёрлиғи», Шарқда машҳур «Сулук ул-мулк» («Подшоҳларга қўлланма») каби давлатни бошқаришга зарур бўлган кўплаб асарларни ўқиб ўрганган.

Амир Темур ҳар бир ҳудудда қонунчиликка тўла риоя қилишни қатъий талаб қилган. Шу мақсадда, ўзининг таърифича, турли мамлакатлардаги садрлар ва қозиларга шариатнинг асосий талаблари қандай бажарилаётганлиги хусусида хабар қилиб туришни буюрган. Шунга ўхшаш ҳар эл ва ҳар шаҳарда, Темур тузукларида ёзилганидек, сипоҳ ва раият орасида урф-одатларга оид жанжалли ишлар ҳақида тўла маълумот бериб турсин деб, махсус адолат амири тайинлаган.

Шу билан бирга, Амир Темур мамлакатдаги ишлашга қобил, куч-ғайрати бор шахсларнинг текинхўрлик мақсадида гадой-тиланчилик қилишига қаттиқ қарши бўлган. Унинг фармони билан дайди-девоналарни иш билан таъмин қилиш, уйсиз-элсизларни уйли қилиб бериш, аммо онгли равишда гадойликни касб қилган соғлом кишиларни тўплаб, ишдан бўйин товласа, салтанатдан ҳайдаб чиқариш ёки қул қилиб сотиш ҳукм этилган.

Ҳозирги мураккаб тарихий вазиятда, ўтиш даври қийинчиликларини бартараф этиш жараёнида Амир Темурнинг давлат бошқаруви соҳасидаги ўлмас тажрибалари бебаҳо мактабдир. Мустақил Ўзбекистон тараққиётида шу мактаб сабоқлари ёрқин кўзга ташланиб турибди.

Исо ЖАББОРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.

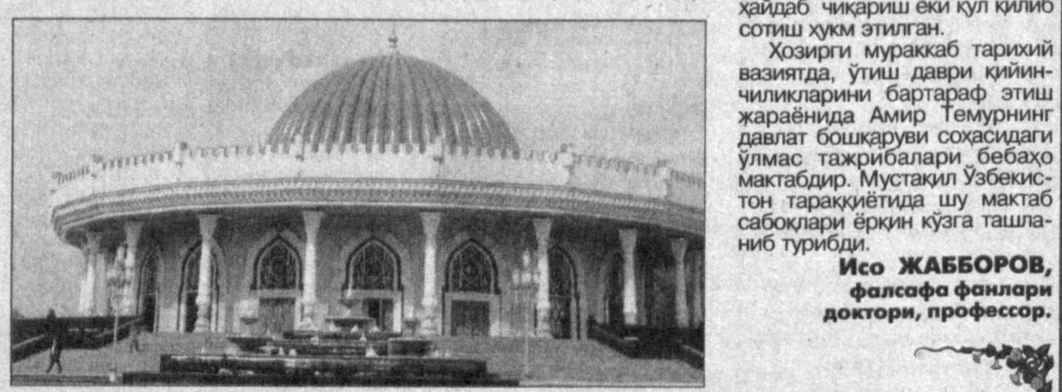

ЎМРБОҚИЙ ЎГИТЛАР

(«Тузуклар» асосида)

Меҳр қўйинг ҳатто Ватан
Тупроғининг гардларига.
Дармон бўлинг доимо сиз
Миллатингиз дардларига

* * *

«Ватан» сўзи ҳам улуғ,
Уни енгил ўйлама.
Ҳар ҳарфини кўзга сурт,
Аммо тилда ўйнама.

* * *

Кураш тушсанг, белингга
Тағин похол бойлама.
Илонсифат одамга
Асло шафқат айлама.

* * *

Одам - сирли, одам - жумбоқ,
Буни фаҳм эт дилингдан.
Одамларни биламан деб,
Қоқилмагин тилингдан.

Турланади олам минг хил,
Шундай, ҳаёт қонуни бул.
Аммо-лекин тенглашолмас,
Турланишда одамга ул.

* * *

Юртим деган ўғлонни
Суюб, доим сийладим.
Юртга бефарқ бўлганни
Бул — юртсиз, деб ўйладим.

Юсуф БЕРДИЕВ.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 24 мартдаги 103-сонли «Нобиржавий валюта бозорини ривожлантиришнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорини амалга ошира бориб, «Тошкент шаҳар телефон тармоғи» ОТАЖ 2000 йил 1 апрелдан норезидент-жисмоний шахслардан корхона томонидан кўрсатилаётган пулли телефон хизматлари учун тўловлар юқоридаги қарорда кўрсатилган тартибда эркин муомаладаги валютада ундирилади.

Янада тўлароқ маълумотларни «Тошкент шаҳар телефон тармоғи» ОТАЖнинг сизга хизмат кўрсатаётган филиалларидан ёки бевосита корхонадан, қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин: 133-43-28; 132-01-85.

«Тошкент шаҳар телефон тармоғи» ОТАЖ.

2737

ТУЗ БАҒРИДАГИ... ВАЛЮТА

Орол денгизи: муаммолар ва имкониятлар

Тузланиш даражаси ошиб кетганлиги натижаси ўлароқ, Оролнинг экосистемаси ўзгарди. Бу нохуш ҳолат, албатта. Бироқ қаловини топсанг, қор ҳам ёнади, деган нақл бор. Масалан, ўта тузланган сув ҳавзаси ҳам қимматбаҳо маҳсулот бериши мумкин. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Зоология институти гидробиолог олимларининг хулосасига кўра, яқин орада Орол денгизида жабра оёқли қисқичбақасимон артемиянинг кўпайиши эҳтимоли бор.

Жабра оёқли қисқичбақасимон артемия, гарчи Оролнинг жанубий қисмида онда-сонда учраса-да, унинг очиқ ҳавзасида илгари кузатилмаган эди. 1980-1990 йилларда артемия Оролнинг яқин атрофидаги кўлларида бир неча бор мутахассислар томонидан қайд қилинган.

Артемия шундай жониворки, у тузли ва ўта тузли сув ҳавзаларида яшаш ва кўпайиш хусусиятига эга. Одатда артемия кўпаядиган сув ҳавзаларида тузнинг миқдори ҳар литр сувда 50 граммдан 200 граммгача бўлади. Яна бир қизиқ томони шундаки, артемия жуда нозик сув жонзоти бўлиб, секин сузиши, ўзини ҳимоя қилиш қобилияти сустлиги сабабли йиртқич балиқлар ва бошқа йирик қисқичбақаларга ем бўлади. Шунинг учун ҳам улар йиртқичлар йўқ бўлган сув ҳавзаларида ривожланади ва кўпаяди.

Артемия – халқ хўжалигидаги муҳим сув ҳайвонидир. Уларнинг тухумларидан, гўштидан тансиқ қисқичбақаларнинг ва ноёб балиқларнинг бошланғич озуқаси сифатида фойдаланилади. Жумладан, аквариум балиқларини боқишда ҳам. Шу боис уларнинг тухумлари катта экспорт имкониятларига эга бўлган маҳсулотдир. Дунё бўйича бир йилда олинадиган артемия тухумлари 7000 тоннадан ошмайди.

Ҳозирда артемия тухумларининг катта қисми АҚШдаги Катта Тузкон кўлидан олинмоқда. Афсуски, об-ҳавонинг ўзгариб туриши оқибатида бу кўлдан олинаётган артемия «ҳосили»нинг миқдори ўзгариб туради. Бу, табиийки, жаҳон бозоридаги нархларга ҳам салбий таъсир этади. Шу боис кейинги йиллар давомида артемиянинг янги-янги манбаларини қидириш дунё бўйича жадал олиб борилмоқда. Марказий Осиё артемиянинг муҳим заҳирасига айланиши мумкин. Ҳозирги кунда бу жабра оёқли қисқичбақасимонларни овлаш Қозоғистоннинг шимолида ва Туркманистон (Қорабўғоз кўл кўрфази, Каспий денгизи)да анча-мунча йўлга қўйилган. 1998 йили ЎзР ФА Қорақалпоқ бўлими биоэкология институти ва ЎзР ФА Зоология институти тадқиқотчилари артемиянинг Орол денгизида учрашини қайд қилдилар.

Орол денгизининг тузланиши орта борган сари унинг экосистемаси таркибидаги маҳаллий ва иқлимлаштирилган денгиз жониворлари камайиб кетди. Лекин яқин йиллар ичида Орол денгизида артемия шу даражада кўпайиб кетадики, натижада бу ердаги экосистеманинг асосий қисмини эгаллаб олади. Бу дегани, артемия маҳсулотининг кўпайишига шароит бор ва келажакда Ўзбекистон иқтисодиётига салмоқли ҳисса қўшиши мумкин. Зеро, сув майдони 30 минг километр-квадратга тенг бўлган, сув ҳажми эса 220 километр-кубдан иборат бўлган Орол денгизи ҳали ҳам минтақамиздаги энг йирик сув ҳавзаси ҳисобланади. У АҚШдаги Катта Тузкон кўлидан олти баробар катта. Шу боис, шароитдан келиб чиқиб, Оролни артемия овланадиган сув ҳавзасига айлантириш катта истиқболга эгадир. Хуллас, Орол денгизи дунёдаги йирик артемия етиштириш манбаига айланиши мумкин ҳамда Ўзбекистон иқтисодиётига катта фойда келтиради.

ЎзР ФА Зоология институти олимлари Орол денгизи ва ундаги артемияларни тадқиқ қилишда фаол иштирок қилмоқда. Бу борада артемия устида иш олиб бораётган Белгиядаги Гент шаҳрида жойлашган, дунёдаги энг йирик артемияни ўрганиш маркази билан ҳамкорлик йўлга қўйилган. Шунингдек, Оролни ўрганишда АҚШнинг йирик ИНВЕ АКУАКУЛТУРИ компанияси ҳам молиявий томондан кўмак беришни режалаштирмоқда.

И. МИРАБДУЛЛАЕВ,
ЎзР ФА Зоология институти сув зоологияси бўлими мудири, биология фанлари доктори,
А. КУЗМЕТОВ,
биология фанлари номзоди.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
Э. БОЛИЕВ (масъул котиб — «Халқ сўзи»),
М. ЕГОРОВ (масъул котиб — «Народное слово»),
Ш. ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
С. ЗИНИН,
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ,
Ш. РИЗАЕВ,
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
О. ҚАИПБЕРГЕНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:
Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34;
Ҳуқуқ — 136-07-94;
Иқтисодиёт — 136-36-65; 132-10-65
Маънавият ва маърифат — 136-35-60;
Хатлар — 136-29-89, 133-07-48;
Фан, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий масалалар — 132-12-08;
Ахборот, спорт ва ҳарбий-ватанпарварлик — 132-11-15;
Халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 286, 23728 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

Газета PENTIUM-II mmx компьютерида терилди ҳамда операторлар С. ЛУКИН ва Ж. ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи котиб — А. ОРИПОВ.
Навбатчи муҳаррир — О. РАҲИМОВ.
Навбатчи — А. ҲАЙДАРОВ.
Мусаҳҳиҳ — Ш. МАШРАББОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00
топширилди — 22.00
1 2 3 4 5 6

TIHE'2000

2000 йил 11-14 апрел кунлари

"Соғлиқни сақлаш - 2000"

бешинчи халқаро тиббиёт кўргазмасига таклиф этамиз.

Кўргазмада жаҳондаги етакчи фирмаларнинг тиббий ускуналари ҳамда фармацевтика ва косметика маҳсулотлари намойиш этилади.

Кўргазманинг иш соатлари:
11 апрел - 12.00-18.00
12 апрел - 10.00-18.00
13 апрел - 10.00-18.00
14 апрел - 10.00-16.00

Сизни кўргазмамизда кўришдан ғоят мамнун бўламиз!

Бизнинг манзил: Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 107, "Ўзэкспомарказ", 1-павильон.

2814

Азиз курсдошлар!

Тошкент халқ хўжалик институтининг, қишлоқ хўжалиги иқтисоди факультети, қишлоқ хўжалиги бухгалтерия ҳисоби мутахассислиги бўйича **1979 йил битирувчилари диққатига!**

Дўстлик иплари узилмаслиги учун аҳдлашув бўйича 2000 йил апрель ойининг 3-якшанбаси соат 12.00 да институтнинг бош биноси олдида учрашувга келишни унутманг!

Ташкилий қўмита.

2741

Реклама ва эълонлар 136-09-25

Низомий номли Тошкент Давлат педагогика университети ҳисобида бўлган N 089765-сонли диплом йўқолганлиги муносабати билан бекор қилинади.

Тошкент Давлат юридик институти ректорати ва жамоаси институт «Фалсафий фанлар» кафедраси мудири профессор **Илҳом РАМАЗОНОВнинг** бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Диққат, танлов!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАКРОИҚТИСОДИЁТ ВА СТАТИСТИКА ВАЗИРЛИГИ ҲУЗУРИДАГИ ИҚТИСОДИЙ НОЧОР КОРХОНАЛАР ИШЛАРИ ҚЎМИТАСИ

«Ўзмашсаноат» уюшмасига қарашли «Тошкент машинасозлик корхонаси» очиқ ҳиссадорлик жамиятига ташқи бошқарувчи лавозимига ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ.

ОҲЖ **«Тошкент машинасозлик корхонаси»** пахта тозалаш асбоб-ускуналари, эҳтиёт қисмлар ва халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга ихтисослашган.

Мулкининг умумий баҳоси 209906 минг сўм бўлиб, ишчиларнинг умумий сони 382 киши.

Манзилгоҳ: Тошкент шаҳри, Мирзо Улуғбек тумани, Тюльпан тор кўчаси, 92-уй.

Номзодларга қўйиладиган талаб:
1. *Олий маълумот.*
2. *Раҳбарлик лавозимларидаги иш тажрибаси — камида 5 йил.*
3. *Банкротлик ва санация масалалари, молия ва бухгалтерия ҳисоби бўйича қонунчиликлар юзасидан билим даражасига эга бўлиши керак.*

Танлов шарти:
Қарздор корхонанинг молиявий хўжалик фаолияти таҳлили асосида, 24 ойгача ташқи бошқарув даврида корхонанинг тўлов қобилиятини тиклаш бўйича дастур ишлаб чиқиш.

Танлов ўтказиш муддати ва тартиби:
Номзод **Тошкент шаҳри, Ўзбекистон кўчаси, 55-манзилда** жойлашган Иқтисодий ночор корхоналар ишлари қўмитасига танловда иштирок этиш учун ариза, ихтисослиги бўйича диплом нусхаси, меҳнат фаолияти ҳақидаги маълумотнома ва учтадан кам бўлмаган тавсияномаларни топширади. Шундан сўнг унга танлов иштирокчиси гувоҳномаси берилади.

Қарздор корхонанинг тўлов қобилиятини тиклаш бўйича ишлаб чиқилган дастур мазкур эълон матбуотда чоп этилган кундан бошлаб 30 кун муддатда қўмитага тақдим этилади.

Танлов комиссияси эълон матбуотда чоп этилган кундан бошлаб 40 кунлик муддатда танлов ғолибини аниқлайди ва ушбу натижа бўйича ташқи бошқарувчи ўрнатилган тартибда тасдиқланади.

Рўйхатга олинган номзод корхонанинг молиявий хўжалик фаолияти, меъёрий ҳужжатлар ва танловнинг қўшимча шартлари билан олдиндан батафсил танишиш имкониятига эгадир.

2744

Маълумот учун телефонлар: корхонада 67-45-91, тел/факс 67-52-71, қўмитада 139-21-48, 139-21-47.